

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра германської філології та перекладознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Освітній рівень

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 035 Філологія
Шифр і назва спеціальності

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

на тему: **Функційно-структурні аспекти перекладу термінів
туристичної галузі (на матеріалі інтернет-джерел)**

Шифр 22155

Виконала:

студентка 2 курсу, група ФПАмз-22-1 С.П. Кучерява
Підпис

Керівник:

д. філол. наук, професор Ю.П. Бойко
Вчене звання, науковий ступінь Підпис

Нормоконтроль: к. пед. н., доцент О.О. Мацюк
Вчене звання, науковий ступінь Підпис

До захисту допускаю:

Зав. кафедри проф. Бойко Ю.П.
« » 2023 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	міжнародних відносин і права
Кафедра	германської філології та перекладознавства
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітня програма	Германська філологія та перекладознавство: англійська мова та друга іноземна мова

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Юлія БОЙКО
« 7 » березня 2023 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ
МАГІСТРА**

Кучерявої Софії Павлівни

1. Тема роботи: Функційно-структурні аспекти перекладу термінів туристичної галузі (на матеріалі інтернет-джерел).

2. Керівник роботи: Бойко Юлія Петрівна, д. філол. н., професор

Дата видачі завдання 06 березня 2023 р.

Затверджено наказом ректора університету від « 15 » серпня 2023 р. № 30

3. Вихідні дані до роботи:

1) **Об'єктом** дослідження є англійські туристичні терміни, їх структурно-семантичні характеристики та джерела походження.

2) **Предметом** дослідження є способи перекладу туристичних термінів українською мовою.

3) **Матеріал** дослідження термінів сфери туризму, дібрані із путівників для туристів. Фактичний матеріал дослідження складає 300 термінів сфери туризму, обраних шляхом механічної вибірки.

4. Перелік завдань, які потрібно розробити:

- зібрати і обґрунтувати теоретичний матеріал стосовно термінотворення;
- встановити структурні та семантичні характеристики термінів;
- виділити характерні риси туристичної термінології;
- визначити особливості походження термінів у порівнюваних мовах;
- класифікувати туристичні терміни за тематичними групами та мікрополями;
- проаналізувати основні способи перекладу термінів у даній сфері комунікації.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН І ГРАФІК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Назва етапів написання дипломної роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
Аналіз наукових першоджерел за темою і складання бібліографії	Березень 2023 р.	<i>виконано</i>
Написання теоретичного розділу роботи (розділ 1)	Квітень – травень 2023 р.	<i>виконано</i>
Добір фактичного матеріалу за темою дослідження	Червень – липень 2023 р.	<i>виконано</i>
Аналіз дібраного мовного матеріалу	Вересень 2023 р.	<i>виконано</i>
Апробація дослідження шляхом участі у конференціях та проведення наукових семінарів	Жовтень – листопад 2023 р.	<i>виконано</i>
Проведення перекладацького аналізу об'єкта дослідження.	Листопад 2023 р.	<i>виконано</i>
Написання практичного розділу роботи	11 – 30 листопада 2023 р.	<i>виконано</i>
Захист переддипломної практики (укладання глосарію термінів)	17 листопада 2023 р.	<i>виконано</i>
Написання Вступу і Висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього читання.	1 грудня 2023 р.	<i>виконано</i>
Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання чорнового варіанту кваліфікаційної роботи магістра на кафедрі	7 грудня 2023 р.	<i>виконано</i>
Подання кінцевого варіанту кваліфікаційної дипломної роботи на кафедрі	15 грудня 2023 р.	<i>виконано</i>
Оформлення документації (відгуки, рецензії, висновок керівника, результати перевірки на антиплагіат)	15 грудня – 22 грудня 2023 р.	<i>виконано</i>
Підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи, допуск завідувачем кафедри до захисту	18 – 22 грудня 2023 року	<i>виконано</i>
Захист кваліфікаційної роботи магістра	26 – 30 грудня 2023 р.	<i>виконано</i>

Студент

(підпис)

Софія КУЧЕРЯВА

Керівник роботи

(підпис)

Юлія БОЙКО

Погоджено зав. кафедри

(підпис)

Юлія БОЙКО

Анотація

Кучерява С.П. Функційно-структурні аспекти перекладу термінів туристичної галузі (на матеріалі інтернет-джерел).

У магістерській роботі увага фокусується на дослідженні проблематики термінології сфери англomовного туризму. У дослідженні йдеться про ключові аспекти проблематики англomовної туристичної термінології та способи їх перекладу українською мовою. Розглянуто туристичну термінологію та її характеристики в рамках послуг сфери туризму у лінгвістичній площині. З'ясовано вплив та значення туристичних термінів, перекладених на українську мову, та способи їх використання.

Ключові слова: термін, семантика терміна, структура терміна, туристичний термін, способи перекладу.

Проблеми термінології та її суттєвий вплив на літературну норму зумовлюють дедалі більший інтерес мовознавців до вивчення особливостей формування термінологічних систем. Опанування лексики та термінології туризму становить інтерес як для фахівців-лінгвістів, так і для спеціалістів, залучених до туристичної сфери, оскільки швидкий розвиток останньої як продуктивної галузі економіки зумовлює більшу диференційованість вимог до належного рівня підготовки працівників цієї сфери. Проблематика вивчення туристичної лексики та способів її перекладу ще не досліджена достатньою мірою, оскільки туризм є галуззю, яка постійно поповнюється новими поняттями для номінації явищ, пов'язаних з туристичною індустрією. Це є одним із факторів, які визначають **актуальність** проведеного дослідження.

Об'єктом дослідження є англійські туристичні терміни у структурно-семантичному та перекладацькому аспектах.

Предметом дослідження є способи перекладу туристичних термінів українською мовою.

Матеріалом дослідження є терміни сфери туризму, дібрані із путівників для туристів представлених в інтернет-джерелах. Фактичний матеріал

дослідження складає 300 термінів сфери туризму, дібраних шляхом механічної вибірки.

При написанні роботи були застосовані такі *методи*: компонентний аналіз використовувався для структурно-семантичної та ідеографічної класифікації термінів; контекстуально-інтерпретаційний метод задіяно при тлумаченні значення термінів у контексті; перекладацький та зіставний аналізи - для аналізу фактичного матеріалу дослідження; кількісний аналіз для узагальнення результатів дослідження.

Методологічною основою роботи є синтез комунікативно-функційної та когнітивної наукових парадигм, що полягає у вивченні феномену мовлення як специфічної діяльності людини з урахуванням психологічних, соціальних, етнічних та культурних факторів. Концепція внутрішньої форми слова знайшла своє відображення ще у античній філософії і була продовжена лінгвістами сьогодення: Р. Дудком, Т. Кияком Т.Р., А. Д'яковим, Е. Скороходьком та деякими іншими.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що тут вперше було запропоновано тематичну класифікацію туристичних термінів із виділенням мікрополів та запропоновано стратегії перекладу туристичних термінів з англійської мови на українську.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшій розробці питань взаємозв'язку мови та соціокультурної ситуації; теоретичні положення, викладені в роботі поглиблюють теорію перекладу спеціальної термінології та є внеском до загальної теорії перекладу.

Практична цінність роботи визначається можливістю використання наукових результатів та дослідженого мовного матеріалу у практиці викладання англійської мови та перекладу, теоретичного курсу лексикології, розділи «Словотвір», «Семасіологія», «Термінознавство».

Структурно робота складається зі Вступу, двох Розділів, Висновків, Списку використаної літератури та Додатку.

У **Першому розділі** йдеться про загальні засади термінології в лінгвістиці та перекладознавстві.

Другий розділ роботи висвітлює результати практичного аналізу вибірки, а також містить опис основних способів перекладу термінів.

У **Висновках** представлені результати дослідження.

У **Додатках** міститься глосарій термінів туристичної сфери.

Розвиток цивілізації супроводжується появою численних термінів у різних галузях науки та техніки. Вивчення будови та значення термінів є надзвичайно важливим завданням лінгвістики. Адже саме терміни забезпечують точність і лаконічність наукового спілкування, необхідні для розвитку різноманітних галузей знань. Мова, як гнучка система, має достатньо внутрішніх механізмів для створення нових понять, що з'являються в спеціалізованій лексиці та потребують визначення. Одним із найпоширеніших способів творення термінів є використання загальноживаних слів із набуттям ними спеціального, вузького значення в межах конкретної наукової сфери. Цей процес відбувається згідно з тими ж законами та механізмами, що й формування звичайних значень і вживання слів у повсякденній мові. Лінгвістична структура терміна складається з трьох видів значень: співвідносних, диференційованих і комунікативно-релевантних.

Туристична термінологія є важливим інструментом комунікації як для користувачів туристичних послуг, так і для фахівців, які працюють у сфері туризму. Це пояснюється тим, що туристична термінологія базується на загальноприйнятій літературній нормі, доповненій спеціальними термінами. Найбільш поширені шляхи утворення термінів: лексична деривація, семантична деривація, телескопія, аббревіація, запозичення. Ці шляхи виникнення термінів є найбільш продуктивними, оскільки дозволяють швидко і ефективно створювати нові терміни, що відповідають потребам наукової та професійної діяльності. Термінологічна лексика будь-якої галузі або сфери діяльності є значним пластом неологізмів, які з'являються в більшості сучасних мов. Наразі в українській мові відсутній повністю сформований термінологічний апарат туристичної сфери, що зумовило появу тенденції до запозичення англійської лексики для позначення понять. Англійська туристична термінологія послуговується запозиченнями з

французької, іспанської, шведської та голландської мов. Це пов'язано з тим, що туризм у цих країнах також розвивається давно і має давні традиції.

Термінологія це сукупність термінів певної галузі знання або виробництва, а також вчення про освіту, склад і функціонування термінів.

Термін - номінативна спеціальна лексична одиниця (слово або словосполучення), що є єдністю звукового знака та співвіднесеного з ним відповідного спеціального поняття або предмета, яка застосовується для точного вираження спеціального поняття або спеціальної (професійної) організованої галузі знання або діяльності, що є членом певної терміносистеми і вступає в системні відносини з іншими словами та словосполученнями, вимагає дефініції і відрізняється від інших номінативних одиниць високою інформативністю, точністю, системним характером, семантичною цілісністю, контекстуальною незалежністю та нейтральністю.

За структурою терміни поділяються на: 1) прості, які складаються з одного слова; 2) складні терміни складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс; 3) терміни-словосполучення складаються із декількох компонентів (слів).

У семантичному полі туризму нами виявлено 11 мікрополів: 1) види туризму та подорожей; 2) розміщення туристів; 3) транспорт; 4) устаткування; 5) інвентар туриста; 6) харчування; 7) особи в індустрії туризму; 8) послуги; 9) тарифи та оплата; 10) документи; 11) організації.

Найбільш поширеною є мікрополе «Документи».

Туристичний переклад розглядається як варіація науково-технічного перекладу. Він стає все більш важливим у зв'язку з розвитком співробітництва та обміну досвідом в сфері туризму, а також із його розвитком.

Методом механічної вибірки було відібрано 300 термінів та проаналізовано способи їхнього перекладу на українську мову.

Згідно кількісного аналізу за даними нашого дослідження найчастотнішим способом перекладу термінів сфери туризму стала трансформація експлікації 45% від усього масиву дібраних та перекладених термінів. Пояснити це можна тим фактом, що термінологічні системи англійської та української мов суттєво

різняться. В англійській мові наявні або ж власні усталені терміни щодо йменування туристичних послуг, документів тощо, або ж запозичені, які потребують додаткового роз'яснення для мандрівників.

Друге місце посідає **калькування або дослівний переклад - 31,4%**. Це пов'язано із тим, що калькування є однією із найбільш поширених перекладацьких трансформацій, яка забезпечує еквівалентність і досягнення однозначної співвіднесеності з оригінальним словом. Необхідно також відзначити, що калькування більшою мірою забезпечує інтернаціональність змісту термінів при збереженні їх національної форми, що відіграє важливу роль при перекладі туристичної лексики з англійської мови на українську.

Підбір еквівалента - 12,3% складає, що якраз і пояснюється тим фактом, що у мовах, які порівнюються терміносистеми різняться і еквіваленти підібрати досить складно.

Транскодування – це такий спосіб безперекладного вживання іноземного слова, коли звукова та / або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Таких варіантів перекладу – лише 4%.

Переклад за допомогою еквівалентів або контекстуальних відповідників становить 12,3% та 5,3 % відповідно. Україномовна термінологія використовує багато запозичень та калькувань. Навіть за умови наявності відповідників у національному літературному варіанті мови під час перекладу віддають перевагу англійським термінам, а вони, своєю чергою, швидше асимілюються в мові.

Гібридний переклад або використання варваризмів безпосередньо в терміні що перекладають становить 6%. Такі терміни під час перекладу можуть повністю або частково зберігати латинське написання.

Отже, робоча гіпотеза, яка висувалася у першому розділі щодо домінування трансформації переклад за допомогою еквівалента не підтвердилася. Як стратегію для перекладу термінів туристичної сфери, з урахуванням структурно-семантичних особливостей термінів та джерел їх походження, пропонуємо спосіб експлікації (розтлумачення).

Summary

Kucheryava S.P. Functional and structural aspects of the translation of terms of the tourism industry (based on the material of Internet sources).

In the master's work, attention is focused on the study of the terminology of the field of English-speaking tourism. The research is devoted to the consideration of key aspects of the problems of English-language tourist terminology and ways of their translation into Ukrainian. The influence and meaning of tourist terms translated into the Ukrainian language and ways of their use are clarified. Tourism terminology and its characteristics within the framework of tourism services are considered.

Key words: term, term semantics, term structure, tourist term, translation methods.

The problems of terminology and its significant impact on the literary norm determine the increasing interest of linguists in studying the features of the formation of terminological systems. Mastering the vocabulary and terminology of tourism is of interest for both linguists and specialists involved in the tourism sector, since the rapid development of the latter as a productive sector of the economy leads to greater differentiation of requirements for the proper level of training of workers in this area. The problems of studying tourist vocabulary and how to translate it have not yet been sufficiently investigated, since tourism is an industry that is constantly updated with new concepts for the nomination of phenomena related to the tourism industry. This is one of the factors that determine the relevance of the study.

The object of research are English tourist terms in structural-semantic and translation aspects.

The subject of research are ways of translating tourist terms into Ukrainian.

Material of the research is the terms of the tourism sector, selected from travel guides presented in online sources.

Material of investigation is 300 terms of the sphere of tourism, selected by mechanical sampling.

In the research the following methods have been applied: component analysis used for structural-semantic and ideographic classification of terms; contextual-

interpretive method involved in the interpretation of the meaning of terms in context; translation and comparative analyses - for analysis of the actual study material; a quantitative analysis to summarize the study results.

The methodological basis of the work is the synthesis of communicative-functional and cognitive scientific paradigms, which consists in studying the phenomenon of speech as a specific human activity, taking into account psychological, social, ethnic and cultural factors. The concept of the internal form of the word was reflected in the ancient philosophers and was continued by linguists of today: R. Dudko, T. Kiyak T.R., A. Dyakov, E. Skorokhodko and some others.

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that here for the first time a thematic classification of tourist terms with the allocation of microfields was proposed and strategies for translating tourist terms from English into Ukrainian were stated.

The theoretical significance of the work lies in the further development of issues of the relationship between language and the socio-cultural situation; the theoretical provisions set forth in the work deepen the theory of translation of special terminology and are a contribution to the general theory of translation.

The practical value of the work is determined by the possibility of using scientific results and studied language material in the practice of teaching English and translation, the theoretical course of lexicology, the sections "Word-making," "Semasiology," "Terminology."

Structurally, the work consists of the Introduction, two Sections, Conclusions, the List of used literatures and the Appendix.

The first section deals with the general principles of terminology in linguistics and translation studies.

The second section of the work highlights the results of the practical analysis of the sample, and also contains a description of the main ways to recalculate the terms.

In Conclusions, the results of the study are presented.

The Appendices contain a glossary of terms of the tourism sphere.

The development of civilization is accompanied by the emergence of numerous terms in various fields of science and technology. The study of the structure and meaning of terms is an extremely important task of linguistics. After all, it is the terms that ensure the accuracy and conciseness of scientific communication necessary for the development of various branches of knowledge. Language, as a flexible system, has enough internal mechanisms to create new concepts that appear in specialized vocabulary and need to be defined. One of the most common ways of creating terms is the use of commonly used words with their acquisition of a special, narrow meaning within a specific scientific sphere. This process takes place according to the same laws and mechanisms as the formation of ordinary meanings and the use of words in everyday speech. The linguistic structure of the term consists of three types of meanings: correlative, differentiated and communicatively relevant.

Tourism terminology is an important communication tool for both users of tourism services and specialists working in the field of tourism. This is because the tourist terminology is based on the generally accepted literary norm, supplemented by special terms. The most common ways of forming terms: lexical derivation, semantic derivation, telescopia, abbreviation, borrowing. These ways of occurrence of terms are the most productive, since they allow you to quickly and efficiently create new terms that meet the needs of scientific and professional activities. The terminology of any branch or field of activity is a significant layer of neologisms that appear in most modern languages. Currently, the Ukrainian language lacks a fully formed terminological apparatus of the tourism sphere, which led to the emergence of a tendency to borrow English vocabulary to designate concepts. English-language tourist terminology uses borrowings from French, Spanish, Swedish and Dutch. This is due to the fact that tourism in these countries has also been developing for a long time and has a long tradition.

Terminology is a set of terms of a certain galuzi of knowing abo production, and also the doctrine of education, sclad and functioning of terms.

The term is a nominative special lexical unit (word or phrase), which is the unity of the sound sign and the corresponding special concept or object associated with it,

which is used to accurately express a special concept or special (professional) organized branch of knowledge or activity that is a member of a certain terminology system and enters into systemic relations with other words and phrases, requires definition and differs from other nominative units with high informative, accuracy, systemic character, semantic integrity, contextual independence and neutrality.

According to the structure, the terms are divided into: 1) simple, which are given from one word; 2) the compound terms (consist of two words and are written with a hyphen or without); 3) terms-phrases or word-combinations.

In the semantic field of tourism, we identified 11 microfields: 1) types of tourism and travel; 2) accommodation of tourists; 3) transport; 4) equipment; 5) tourist inventory; 6) nutrition; 7) persons in the tourism industry; 8) services; 9) tariffs and payment; 10) documents; 11) organizations. The most numerous is the microfield "Documents."

Tourist translation is considered as a variation of scientific and technical translation. It is becoming increasingly important in connection with the development of cooperation and exchange of experience in the field of tourism, as well as its development.

By the method of mechanical sampling 300 terms have been selected. The ways of translation into Ukrainian of these terms were analyzed. According to the quantitative analysis according to our research, the transformation of the explication of 45% of the total array of selected and translated terms has become the most effective way to recycle the terms of the tourism sector. This can be explained by the fact that the terminological systems of English and Ukrainian differ significantly. In English, there are either their own well-established terms regarding the naming of travel services, documents, etc., or borrowed, requiring additional clarification for tourists.

The second position occupies method of calc or literal translation - 31.4%. This is due to the fact that calc is one of the most common translation transformations that ensures equivalence and achievement of unambiguous correlation with the original word. It should also be noted that calc to a greater extent ensures the internationality

of the content of terms while maintaining their national form, which plays an important role in translating tourist vocabulary from English to Ukrainian.

The selection of the equivalent of is 12.3%, which is precisely explained by the fact that the languages that compare the terminology systems differ and the equivalents are quite difficult to find.

Transcoding a is a method of continuous use of a foreign word, when the sound and/or graphic form of the word of the source language is transmitted by means of the alphabet of the language of translation. There are such translation options - only 4%.

Translation with the help of equivalents or contextual correspondents is 12.3% and 5.3%, respectively. Ukrainian-language terminology uses a lot of borrowings and tracing. Even if there are correspondences in the national literary version of the language, English terms are preferred during translation, and they, in turn, assimilate more quickly into the language.

Hybrid translation or the use of barbarism directly in the term translating is 6%. Such terms during translation can fully or partially preserve the Latin spelling.

So, the working hypothesis, which was put forward in the first chapter on the dominance of the translation transformation using the equivalent, was not confirmed. As a strategy for translating the terms of the tourism sphere, taking into account the structural and semantic features of the terms and their sources of origin, we offer a method of explication (interpretation).

ЗМІСТ

ВСТУП	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	18
1.1. Значення слова у сучасній лінгвістичній науці.....	18
1.2. Поняття «переносного значення» смислу	19
1.3. Структурно-семантичні особливості термінів	23
1.4. Лексика сучасного туризму в синхронії та діахронії	35
1.5. Запозичення один із способів поповнення термінологічного складу мови .	42
1.6. Термінологія як особливий функціональний різновид мови	47
1.7. Властивості та класифікація термінів	51
Висновки до Розділу 1	57
РОЗДІЛ 2. РЕЛІЗАЦІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ТУРИСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ПЕРЕКЛАДІ	58
2.1. Специфіка перекладу термінів туристичної галузі.....	58
2.2. Структурна класифікація термінів сфери туризму.....	62
2.3. Семантична класифікація термінів.....	65
2.4. Способи перекладу туристичних термінів українською мовою	71
2.5. Варіативність та гібридність при перекладі	80
Висновки до Розділу 2	85
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	88
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

Переклад має багатовікову історію. Перш за все, дане твердження стосується практики перекладу. Сучасне перекладознавство займається великим діапазоном питань. Одним із яких є термін та термінологія, оскільки розвиток будь-якої науки або області знань обумовлюється наявністю наукової термінології.

Комплексне туристичне обслуговування в Україні в силу історичних та соціальних причин в значній мірі орієнтоване на використання словникової бази, запозиченої з інших мов. Найбільш поширеною в сфері туризму є англійська мова і, перш за все, спеціальна лексика, вживання якої обмежується спеціальними сферами людської діяльності. Саме в спеціальній термінології можна найбільш наочно простежити зв'язок розвитку мови з історією і духовною культурою народу.

Сучасна термінологія сфери туризму відображає поняття досить нової галузі знань і, як правило, ще недостатньо дослідженої, що робить тему, обрану для даного дослідження, досить **актуальною**. Актуальність даного питання також полягає в тому, що сферу туризму неможливо уявити без англійської мови. Результатом активізації мовних контактів, які зараз відбуваються, є значна кількість запозичень. У туристичній сфері це пов'язано з поживленням зв'язків міжнародного питання, прагненням до економії мови та зручністю ділового спілкування фахівців туристичної індустрії. Терміносистема «Туризм» є фактом масової комунікації, а її вивчення – важливою умовою успішної професійної діяльності та організації подорожей. На наш погляд, більш детальний розгляд способів перекладу термінів зможе дозволити вирішити певні проблеми (такі як, наприклад, вибір перекладацьких способів), зменшити кількість перекладацьких помилок, підготувати більш кваліфікованих перекладачів.

Туристичний бізнес не перестає розвиватися: налагоджуються взаємини українських та зарубіжних партнерів, які вживають термінологію сфери туризму; українські мандрівники також постійно стикаються з необхідністю розуміння

термінів, які використовуються в сфері туристичного обслуговування. Все це привертає увагу до термінології туризму і породжує суперечки про неї, чому присвячена маса публікацій.

Таким чином, **метою роботи** є вивчення та комплексний аналіз способів перекладу туристичної терміносистеми англійської та української мов.

Для досягнення даної мети були поставлені наступні **завдання**:

- зібрати і обґрунтувати теоретичний матеріал стосовно термінотворення;
- встановити структурні та семантичні характеристики термінів;
- виділити характерні риси туристичної термінології;
- визначити особливості походження термінів у порівнюваних мовах;
- класифікувати туристичні терміни за тематичними групами та мікрополями;
- проаналізувати основні способи перекладу термінів у даній сфері комунікації

Об'єктом нашого дослідження є англійські туристичні терміни, їх структурно-семантичні характеристики та джерела походження.

Предметом нашого дослідження є способи перекладу туристичних термінів українською мовою.

Матеріал дослідження термінів сфери туризму, дібрані із путівників для туристів. Фактичний матеріал дослідження складає 300 термінів сфери туризму, обраних шляхом механічної вибірки.

При написанні роботи були застосовані такі *методи*: компонентний аналіз використовувався для структурно-семантичної та ідеографічної класифікації термінів; контекстуально-інтерпретаційний метод задіяно при тлумаченні значення термінів у контексті; перекладацький та зіставний аналізи - для аналізу фактичного матеріалу дослідження; кількісний аналіз для узагальнення результатів дослідження.

Методологічною основою роботи є синтез комунікативно-функційної та когнітивної наукових парадигм, що полягає у вивченні феномену мовлення як специфічної діяльності людини з урахуванням психологічних, соціальних, етнічних та

культурних факторів. Концепція внутрішньої форми слова знайшла своє відображення ще у античній філософії і була продовжена лінгвістами сьогодення: Д. Лотте, Р. Дудком, Т. Кияком Т.Р., А.І.С.Квітко, Д'яковим, Е. Скороходько та іншими [6; 14; 15; 16; 43; 22; 36].

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше наведено класифікацію туристичних термінів та їх відповідників у лексичі української мови, а також розглянуто способи перекладу англійських туристичних термінів українською мовою.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшій розробці питань взаємозв'язку мови та соціокультурної ситуації; теоретичні положення, викладені в роботі поглиблюють теорію перекладу спеціальної термінології та є внеском до загальної теорії перекладу.

Практична цінність роботи визначається можливістю використання наукових результатів та дослідженого мовного матеріалу у практиці викладання англійської мови та перекладу, теоретичного курсу лексикології, розділи «Словотвір», «Семасіологія», «Термінознавство».

Апробація роботи. С.П. Кучерява Терміни сфери туризму: функційно-перекладацький аспект // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. Вип. 2. Хмельницький, 2023. С. 40–43

Структурно робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури.

У **Вступі** обґрунтовується тема, зазначається актуальність, визначається мета завдання роботи, описуються основні методи, що використовувалися в дослідженні, визначається теоретична та практична значущість роботи.

У **Першому розділі** йдеться про загальні засади термінології в лінгвістиці та перекладознавстві.

Другий розділ роботи висвітлює результати практичного аналізу вибірки, а також містить опис основних способів перекладу термінів.

У **Висновках** представлені результати дослідження.

У **Додатках** міститься глосарій термінів туристичної сфери.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Значення слова у сучасній лінгвістичній науці

У лінгвістиці побутує поняття *інтенціонал*, яким позначається здатність слова втілювати, передавати той чи той *екстенціонал*. Тобто за визначенням, поданим у ВТССУМ [55, с. 456], інтенціонал – це науково сформульоване значення слова, інші ж вважають, що інтенціонал – це змістове ядро лексичного значення. Із наведених вище тлумачень розуміємо, що нове значення виникає внаслідок абстрагування спільної семантичної ознаки «старого» і «нового» об'єктів. Досягнення сучасної семасіології – це розгляд словникового складу мови не як конгломерату, а як системи, де наголошено, що слово не може мати декілька значень, бо лексичне значення в слові – одне. Тобто, якщо йдеться про семантичний інваріант як його складові компоненти – смисли, то під значенням слова як предметом реальної дійсності розуміємо конкретний предмет-денотат. Як наприклад, *hat – man's or woman's outdoor head-covering* – шапка може стати компонентом лексико-семантичної системи мови. Адже, він є позамовним об'єктом реальної дійсності. Крім того, постає питання чи всі об'єктивно різні предмети, які називаються словом: 2) *hat headline in a newspaper* – шапка спільний заголовок (добірки статей у газеті), є відповідно різними його значеннями. Якщо зазначенні предмети є різними значеннями словами *шапка*; 3) *as upper part of smth, top of smth*, то скільки таких різних значень-предметів може мати таке слово, як *він*? Адже воно так само безпосередньо спрямовується на об'єктивно різні предмети, як і слово *шапка*; зокрема, *він і шапка* – різнопланові з погляду граматики і функціонування він як дейксісної одиниці.

Очевидно, що принцип однозначної відповідності (один предмет – одне значення, два різні предмети – два різних значення тощо) застосовують, вибірково, лише до окремих слів, і тому є багатозначними, інші – однозначними чи повнозначними, ще інші – навіть неповнозначними. Оскільки всі слова є компонентами певної системи, то стосовно кожного з них, без винятку,

застосовувати один і той самий принцип, описуючи чи досліджуючи їхнє значення. Лише такий підхід може виправдати себе як науковий принцип і сприяти розкриттю справжньої системності та генези досліджуваних об'єктів. Однак суб'єкт та об'єкт названі одним і тим самим словом, а не різними. Наприклад, різні шапки – це лише різні смисли одного слова, а різні двірники (людина, що прибирає, та механізм, що очищає лобове скло автомобіля) – це вже різні слова. З іншого боку, з погляду однозначної відповідності між окремим предметом і значення відповідного слова неможливо пояснити об'єктивну необхідність називати один і той самий предмет.

Отже, прирівнювання певного предмета реальної дійсності до значення відповідного слова не може бути визнано загальномовним однорідним методом опису значення чи значень слова як компонента конкретної системи.

Лексико-семантична система мови – це структура, в основі значень якої повинно бути щось єдине. Однорідне, вона не може складатися з реальних предметів, понять про них чи абстракцій.

Отож, серед дослідників немає єдності розуміння щодо сутності лексичного значення. Зокрема, окремі науковці пропонують розглядати лексичне значення слова як «сукупність його лексико-семантичних варіантів (далі -ЛСВ)». Однак розуміння лексичного значення як сукупності ЛСВ є, на нашу думку, спірними. Співвідношення між компонентами значення слова часто визначається як зв'язок між його значенням і смислом, причому перше (значення) є стабільним, постійним у мові, а друге – смисл, як таке, що виникає у мовленні.

1.2. Поняття «переносного значення» смислу

Відомо, що смисл слова актуалізується семантико-диференційною ознакою, у функції якої виступає актуалізована сема інваріантного значення. Тому термін *переносне значення* не має чіткої дефініції. Доцільніше було б вживати термін значення і смисл для позначення конкретного слова у мовно-мовленнєвій реалізації. Абстрактність семантичних ознак зумовлює легкість

«перенесення» відношень між елементами з однієї системи мови на тотожні відношення і зв'язки між елементами інших систем.

Аналогічно на прикладах іменника *foot*: *foot* – нога; *foot* – частина гори, спостерігаємо не процес транспозиції ознак *ступні ноги* на *частина гори*, що було б абсурдним, оскільки утворюється гібрид типу *ногोगора*. Таке зіставлення *приховує інваріанту ознаку*, а саме *підніжжя, нижня частина будь-чого*. Транспозицію назви можна розуміти буквально, слово спочатку називало один предмет, а потім почало називати інший. Зокрема, назви частин людського тіла *face* (обличчя), *hand* (рука) стали спеціальними термінами механізмами *циферблат, стрілка годинника*, як за подібністю форми, так і за функцією. У процесі розвитку термінів та транспозиції їхньої назви за спільною ознакою есплікується семантичний простір слова – терміна. У парадигмі слів: *дерево-дрова-деревина* спостерігаємо, що кожна її наступна ланка має не лише матеріальні властивості (у цьому випадку – *бути деревом*), а й соціальну функцію. Адже властивість *бути деревом* не актуалізується у назвах меблів, виготовлених із дерева. Кожен предмет набуває позначення за властивою йому змістовою ознакою – функцією, чи формою тощо. Отже, значення *бути деревом* відійшло на другий план, і всі назви семантичного ряду *меблі* диференціювалися за функціональною ознакою, тобто семема *дерево* виявилась об'єктивно нерелевантною у цій позиції, а її дієвість нейтралізувались. Узагальнені й абстраговані властивості предметів є лише ознаками відповідних понять. Без зв'язку з носіями мови вони як такі не можуть відтворити конкретне поняття (предмет) та набути однозначного конкретного змісту.

У системі мови похідне значення слова не може бути відірване від головного. Тому твердження про те, що слово у своєму головному значенні входить в основний словниковий фонд, а в переносному і спеціальному перебуває за його межами – хибне. Тобто неможливо змінити значення будь-якого слова у кожному подальшому вживанні, оскільки воно не було б зрозумілим для мовного колективу. Звідси випливає, що кожне слово з його *інваріантним семантичним мінімумом* ознак забезпечує його розуміння у

кожному новому лексико-семантичному оточенні. Цей мінімум існує як до, так і після вживання слова, тобто залишається незмінним стосовно єдиного акту вживання та забезпечує взаєморозуміння комунікантів.

Вивчення системно-структурних зв'язків відбувається через сферу мислинневої діяльності людини, через суб'єктивний людський досвід. Семантичний аналіз лексичних одиниць ґрунтується на можливостях розщеплення значення на складники – семи. Такий підхід дає змогу чітко і повно репрезентувати весь обсяг змісту не лише слів, а й інших мовних одиниць, простежити мовні зв'язки у парадигматиці й синтагматиці, усередині мовної системи і між різними мовами. У свідомості слово існує в цілісності всіх його складників, взаємодія яких дає те, що ми називаємо семантикою.

Під семантичною ознакою розуміють, як зазначає В.В.Левицький, «ту частину змісту віртуальної одиниці, яку включено в систему мови» [26]. Мовець називає поняття за ознакою *структурних відношень* у системі, а дослівник – за ознакою *елементів системи*, яка є упорядкованою множиною, сукупністю понять, між якими існують структурні зв'язки, що відрізняє систему від кількісного набору понять.

Наприклад: (*head of the human body* – голова людини; *head of the delegation* – голова делегації; *head of the family* – голова сім'ї тощо), де таке «перенесення» є лише уявним. В іншій системі (об'єкті) розпізнаємо лише подібні аналогічні близькі ознаки структури іншої системи (об'єкта), бо структура певної системи є унікальною і неповторною. Оскільки ознаки структури не переносяться, то ставиться під сумнів і саме поняття «переносного значення» слова, адже є лише різні смисли, утворені через поєднання відомих ознак структури з елементами інших систем.

Відносна незмінність семантико-диференційних ознак (далі - СДО) забезпечує однозначність розуміння послідовно різних смислів як названих елементів інших систем, маркованих ознакою структури, як це показало у таких словосполученнях: *al the head of the table* – на почесному місці; *al the head of the page* – на початок сторінки; *the head of the street* – початок вулиці; *head tone* –

вступ, вступні зауваження тощо. Називаючи тим самим словом *head* інші об'єкти, воно не «переноситься» на цей об'єкт як його чергове нове значення, а утворюється новий смисл – «початок чогось». Диференційна ознака структури слова розпізнається у новому об'єкті, і тому він називається за цією самою ознакою, за цим самим словом *head*. *The head of the line* → зіставляється *to the line which is not at the head but to head but to head, which is not at the head*, де початку черги зіставляється кінець черги.

Тобто у горизонтальній площині спрацьовує сема голови, основи, суб'єкта, об'єкта, а у вертикальній – сема верхньої передньої, тобто найважливішої, де поняття зіставляються за тотожною ознакою СДО. Нагадуємо. Що не можна один елемент системи, кільком, а лише одному, бо це не узгоджується з теорією опозиції, яку використовують лише для *диференційних однорідних понять як основи опозиції*.

Структурні відношення між елементами системи легко відмежовуються, що особливо важливо для семасіологічних досліджень. Зокрема, голова людини є найважливішою частиною тіла серед інших частин тіла людини, так само, як голова сім'ї стосовно інших членів тієї самої сім'ї. Отже, йдеться про відношення між елементами системи, а не про самі елементи: *голова (керівник) структури і вся людина*, де значення те саме, *інваріантне*, бо структурні відношення між елементами ті ж самі. Тобто зіставляти голову людини решті тіла людини неправомірно, тому що слово *head* – елемент різних систем, і між ними немає нічого спільного. Наприклад, у семантичній позиції *head of the mountain* актуалізується лише сема *верхність – верхня частина гори*. Інші семи об'єктивно не можуть актуалізуватися у цій позиції, бо верхня частина гори не може бути важливішою, ніж інші її частини, так само як і передню (чи округлою). Об'єктивні чинники нейтралізації семантичних опозицій простежуються і у функціонуванні інших словосполучень. Зокрема, вислів *head of the column* об'єктивно може мати два різні смисли залежно від того, яка сема буде актуалізована: частина колони + СДО *верхність* = *верхня частина колони*; частина колони + СДО *передність* = *передня частина колони*. Інші семи при

цьому нейтралізуються. У таких випадках у відтворенні істинного смислу вживання слова адресат мовлення (АМ) повинен враховувати не лише можливі СДО, а й інші чинники. У цьому випадку потрібно враховувати особливості маркованого члена семантичної опозиції – його субстанцію: *column of vehicles* (військ.) *колона автомобин* тощо може мати лише передню частину, а *column of figures* – *графа, стовпець* (чисел) – лише верхню [56, с. 198].

Системно-структурні ознаки – це основні критерії визначення терміна в системі мови. Завдяки ним термін «кочує» із однієї системи до іншої, набуваючи різних смислів, наприклад: морфологія – у терміносистемах лінгвістики, ботаніки, зоології, географії тощо. Подібні явища відомі як «термінологічні омоніми», хоч насправді вони є лише різними термінологічними смислами у структурі інваріантного значення. Еволюція семантик терміна – це перехід однієї спільної ознаки на іншу або на її частину, де вона отримує «різний смисл». Наприклад, *wing* (n) – *organ of flight of any flying animal; a wing of a plane; a wing of a political party; a wing of building etc.*; 1) *крило літака*; 2) *крило політичної партії*; 3) *крило будівлі* тощо, де стабільна ознака «крило» закріпилася в інваріантному значенні, утворюючи щоразу інший смисл.

Отже, *інваріантне значення* як елемент лексико-семантичної (далі - ЛСС) у своїй структурі фіксує одну або кілька *комунікативно-релевантних ознак*, які становлять сутність денотата.

1.3. Структурно-семантичні особливості термінів

Розвиток цивілізації супроводжується появою численних термінів у різних галузях науки та техніки. Цілком природно, що лінгвісти надають особливого значення дослідженню структурно-семантичних особливостей термінів, оскільки фахова лексика складає значну частину лінгвістичного фонду.

Вивчення будови та значення термінів є надзвичайно важливим завданням лінгвістики. Адже саме терміни забезпечують точність і лаконічність наукового спілкування, необхідні для розвитку різноманітних галузей знань [43].

Мова, як гнучка система, має достатньо внутрішніх механізмів для створення нових понять, що з'являються в спеціалізованій лексиці та потребують визначення. Одним із найпоширеніших способів творення термінів є використання загальноживаних слів із набуттям ними спеціального, вузького значення в межах конкретної наукової сфери. Цей процес відбувається згідно з тими ж законами та механізмами, що й формування звичайних значень і вживання слів у повсякденній мові.

Аспекти структурно-семантичного потенціалу термінології є предметом дослідження багатьох відомих лінгвістів, таких як: І.Р.Вихованець, Р.І.Дудок, С.М.Локайчук, Л.А.Малевич, Т.І.Панько, А.С.Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько та ін.

За класифікацією А. Я. Коваленко, за будовою терміни поділяються на:

- 1) прості, які складаються з одного слова: *cash* (готівка), *fine* (штраф);
- 2) складні терміни складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *checkpoint* (пункт пропуску), *endpaper* (форзац);
- 3) терміни-словосполучення складаються із декількох компонентів (слів): *border guard* (прикордонник), *asylum applicant* (заявник на статус біженця), *foreign nationals* (іноземні громадяни) [24].

Інші учені пропонують різні структурні класифікації термінів. Так, Т.Р. Кияк виділяє вісім типів термінів: 1) терміни-кореневі слова; 2) похідні терміни; 3) терміни-складні слова; 4) терміни-словосполучення; 5) терміни-аббревіатури; 6) буквені умовні позначення; 7) символи-знаки; 8) номенклатура [6].

Іващишин І. М. поділяє терміни на: 1) прості; 2) складні; 3) термінологічні словосполучення з прийменниковим або безприйменниковим сполученням елементів [17].

Термінологічне словосполучення (ТС) – це синтаксична конструкція, яка складається з кількох компонентів, пов'язаних між собою. Таким чином, ТС утворюються у процесі синтаксичного способу термінотворення. Творення складних номінацій – термінологічних словосполучень – називають також

аналітичним способом термінотворення, або аналітичною деривацією. Використовуючи комбінаторні методи вивчення лексики, зокрема моделювання, можна виділити структурні моделі термінів, які вказують на частиномовну належність і на морфемний склад компонентів терміна, а також на розміщення елементів у зазначеному терміні.

Головна ознака терміна є його кореляція з поняттям відповідної галузі знань. Важливо досліджувати його семантичні смислові зв'язки із загальноживаним словом, яке стало основою для терміна.

Для ілюстрації можна розглянути конкретні приклади слів, які мають як загальноживане, так і термінологічне значення. Наприклад, слово *ядро* в загальноживаному значенні позначає центральну частину чогось, а в термінології може мати різні значення залежно від галузі: в біології – *ядро клітини*, в фізиці – *ядро атома*, в інформатиці – *ядро операційної системи* тощо.

Аналіз подібних прикладів за допомогою словникових дефініцій та контекстів дозволить вам виявити закономірності семантичних трансформацій та продемонструвати зв'язки між загальноживаними словами та їх термінологічними похідними [58; 61].

Однією з найскладніших проблем лексикографічного опису термінів є диференціація між полісемією та омонімією. Адже «лексикограф стикається з двома однаково значними ризиками: об'єднання під одним звуковим комплексом кількох різнослівних омонімів та навпаки, невірною поділу полісемічного слова на окремі омоніми» [23, с.106].

Детермінація омонімії та полісемії в лексикографічних описах термінів залишається одним із найскладніших аспектів термінографії. Ситуація ускладнюється тим, що два ідентичних звукових комплекси (графічних для лексикографа) можуть бути репрезентовані однією словниковою статтею, якщо вони семантично близькі та відповідають традиції, але окремими статтями – якщо є суттєві смислові розбіжності.

Проте, навіть авторитетні тлумачні словники часто вдаються до опису численних значень одного й того ж слова шляхом пояснення одного значення

через інше, без роз'яснення зв'язку між ними та без урахування загальної об'єднувальної природи слова-терміна.

До сказаного вище можна зробити підсумок що в лінгвістиці існує мінімум два обґрунтовані погляди на полісемію і омонімію. Щодо омонімів, то ними називаються лише схожі за звучанням слова, які з початку свого виникнення мали різну форму, і в ході історії збіглися в однакову форму в звучанні в силу випадкових причин. Всі інші випадки, коли звукова оболонка має різний зміст, називається явищем полісемії.

Межа між омонімією і полісемією нестійка. Відносність критеріїв розмежування цих двох явищ а також суб'єктивність вибору способу словникового опису підтверджується тим, що одні і ті ж слова трактуються порізно різними словниками. Більш істотними виявляються труднощі, пов'язані з внутрішньою суперечливістю полісемантичних слів, що характеризується одночасно і множинністю семантики, і одночасною безсумнівною єдністю семантики. При вирішенні цього протиріччя можна відмовитися від поняття полісемантичності взагалі, зводячи різні значення полісемантичного слова до одного «спільного», або дроблячи полісемічне слово на групу моно семантичних омонімів. Обидва цих підходи свідчать про недостатньо чітке розуміння розглянутого протиріччя. Полісемантичне слово справді має велику кількість значень, але ці значення являють собою різні прояви єдиного семантичного цілого (або лексико-семантичні варіанти). Ці варіанти різняться між собою за дистрибуцією щодо участі у словотвірних чи синонімічних рядах, що ускладнює їх розмежування з омонімами, але при цьому вони взаємопов'язані, утворюють єдину систему, яка виступає в якості означування словесного мовного знака. Принципова відмінність між полісемією і омонімією в тому, що при омонімії ми маємо справу з різними значеннями, в той час як у випадку полісемії значення одне й те ж.

Всі точки зору науковців свідчать про те, що питання розмежування полісемії та омонімії є досить складним, тому дуже важливо розібратися в ньому на теоретичному рівні, а саме на рівні лексичної системи мови. Отже, межа між

полісемією та омонімією нестійка, вона весь час порушується, і не лише з боку полісемії, коли внаслідок випадання «посередника» зв'язок між значеннями втрачається і воно розпадається на різні слова-омоніми, але також і з боку омонімії, коли між омонімічними словами виникає семантичний зв'язок і слово перетворюється в багатозначне. В результаті таких змін кожен такий випадок в мові дуже важко класифікувати. Проте наявність таких випадків зовсім не означає, що межі між полісемією та омонімією в мові не існують. Просто як омонімія, так і полісемія мають своє власну польову структуру: центр – де характерні ознаки цього явища виражені більш яскраво, і периферію, де вони проявлені менш чітко. Очевидно, що через відсутність певної «обов'язкової виразності» омонімії, тобто відсутність формальних підстав для розмежування явищ полісемії та омонімії, більшість сучасних дослідників вважають, що суттєвих відмінностей між цими двома значеннями немає. Визначення меж категорії багатозначності не піддається чіткій операціоналізації [28, с. 35].

Таким чином, критично важливо розробити чіткі та послідовні принципи диференціації омонімії та полісемії в термінології, які б базувалися на семантичному аналізі та урахуванні функціональних характеристик термінів. Досягнення цього сприятиме підвищенню точності та прозорості лексикографічних описів та усуне двозначності та можливі помилки в інтерпретації термінів.

На думку мовознавців [29; 31; 32] для коректного вирішення питання природи певного лексичного явища серед інших однорівневих категорій лексичної системи необхідно враховувати:

1. Контекстуальне оточення: зміни семантичних функцій і смислового обсягу лексеми можуть відбуватися залежно від контексту. Наприклад, слово «білий» у реченні «білий сніг» є прикметником, але в «білий гриб» може функціонувати як іменник.

2. Системні зв'язки: взаємодія лексеми з іншими одиницями лексичної системи, в тому числі її синонімами та антонімами, впливає на її категоріальні ознаки. Наприклад, слово «залізний» може бути прикметником, якщо позначає

матеріал («залізний ключ»), але стає іменником у випадку назви хімічного елемента («залізо»).

3. Історико-етимологічний аспект: зміна категорії лексеми може відбуватися протягом її історичного розвитку. Наприклад, слово «жолудь» раніше функціонувало як іменник з родовим суфіксом «-дь», але з часом втратило його і стало іменником без суфікса.

4. Функціонально-комунікативні критерії: Сфера використання лексеми та її роль у тексті можуть впливати на її категоріальне визначення. Наприклад, слово «біг» у художньому тексті виступає як дієслово, але в спортивній термінології може функціонувати як іменник («легка атлетика – біг»).

Таким чином, наведені вище приклади демонструють відсутність абсолютних меж між лексичними категоріями та необхідність комплексного аналізу різноманітних чинників для визначення природи того чи іншого лексичного явища.

У лінгвістичних працях [16; 23; 26] підкреслюється, що термін є лексико-номінативною одиницею мови, яка співвідноситься з поняттям певної спеціальної професійної сфери, при цьому виділяються три точки зору на співвідношення термінів та понять: 1) термін має лексичне значення, яке вказує на певне поняття; 2) термін сам є таким поняттям; 3) термін повністю збігається з поняттям і не має окремого лексичного значення.

Зрештою, всі можливі семантичні структури слова-терміна є рівноправними, оскільки вони відображають внутрішню форму терміна.

Тлумачення семантичної структури терміна є багатогранною проблемою. На нашу думку, при описі багатозначного слова-терміна важливо виділити спільні, інваріантні елементи, які об'єднують різні тлумачення терміна. Ці елементи можна розглядати як ядро семантичної структури терміна. Крім того, важливо продемонструвати зв'язки між цими елементами. Такий підхід дозволяє уникнути зациклювання на окремих значеннях терміна та створити більш загальну картину його семантичного поля.

При описі багатозначного слова-терміна важливо:

1. Знайти спільні, інваріантні елементи: Серед усіх можливих структур знайти ті спільні риси та незмінні ядра значень, які об'єднують різні тлумачення терміна.

2. Зв'язки всередині структури: Показати, як ці спільні елементи пов'язані між собою всередині семантичної структури терміна.

Цей підхід допомагає впоратися з різноманітним тлумаченням термінів, уникаючи зациклювання на окремих значеннях та створюючи більш загальну картину їх семантичного поля.

Хоч би як далеко ми узагальнювали термін, що підлягає лінгвістичному аналізу, він все одно зберігає хоча б одну спільну лексичну парадигматичну семему. Це виправдовує використання в термінознавстві методу розщеплення терміна на складові семантичні компоненти для моделювання його семантики. Наприклад, багатозначний термін «деривація» використовується не лише в системі номінації лінгвістики (семантична деривація), а й у термінологічних системах таких галузей, як геологія, бізнес-сфера, об'єднаних сукупністю смислових зв'язків та імплікацією «отримання з джерела».

Аналіз відмінностей у значеннях терміна «деривація» в різних термінологічних системах дозволяє виділити такі наукові одиниці, які мають різний набір взаємопов'язаних компонентів, об'єднаних спільною лексичною парадигматикою – інваріантом.

Термін «адаптація» в біології та медицині означає «приспосовування будови та функцій організмів до умов існування»; у методиці викладання – «скорочення та спрощення друкованого тексту, пристосування його до малопідготовлених читачів»; у лексикології – «розширення сфери вживання мовної одиниці». Усі ці «різні» значення фактично є актуалізацією спільного семантичного компонента-інваріанта, який забезпечує розуміння численних випадків використання одного й того ж терміну-слова.

Гарно передає ключову ідею – роздільні значення терміна поєднує спільний стрижень, який забезпечує його єдність і розуміння в різних контекстах.

Проаналізуємо переклад:

- **Роль контексту.** Важливо зазначити, що конкретне значення терміна «адаптація» завжди визначається контекстом, у якому він використовується. Наприклад, прочитавши речення «автор здійснив адаптацію роману для дитячої аудиторії», одразу розуміємо, що йдеться саме про спрощення та переробку тексту.

- **Ступінь інваріантності.** Варто обговорити, наскільки конкретний семантичний компонент є дійсно інваріантним для всіх значень терміна. Можливо, є певні нюанси чи градації, які відрізняють його прояви в різних сферах.

- **Приклади з інших термінів.** Іноді можна знайти подібні приклади спільного стрижня зі значеннями й інших багатозначних термінів. Це допомогло б проілюструвати загальну закономірність мови.

Отже, коли ми порівнюємо лінгвістичну термінологію з термінологією інших галузей знань, ми можемо помітити, що спільний семантичний компонент «пристосування до чогось» об'єднує різні спеціалізовані поняття.

З наведених прикладів можна зробити висновок, що якісний та кількісний склад релевантних ознак, актуалізованих у визначеннях різного терміна, не однаковий, відповідно неоднаковою є й кількість компонентів значення терміна, яка є похідною від загального спільного компонента, архісеми як величини, що складається з ряду семантичних ознак.

Досить чітко передає суть ідеї – структура та глибина значень терміна варіюються залежно від контексту й галузі, але при цьому зберігається спільний стрижень, архісема, яка об'єднує ці значення.

Ось кілька додаткових думок щодо аналізу:

- **Вплив термінологічної системи.** Можна розглянути, як система термінів певної галузі впливає на актуалізацію та структурування значень термінів. Чи

існує певна ієрархія чи логіка зв'язків між термінами, яка визначає склад архісеми?

- Варіативність архісеми. Чи може архісема сама по собі мати варіації в різних термінологічних системах? Адже сприйняття загального «пристосування» в біології та методиці викладання може дещо відрізнятись.

- Емпіричне дослідження. Інколи можна провести емпіричне дослідження, щоб кількісно оцінити склад та варіативність архісем у різних термінах. Це могло б надати додаткові дані для підтвердження та уточнення висунутої гіпотези.

Оскільки один і той самий термін може мати різні значення, залежно від контексту, він може бути використаний у різних системах. У процесі перекладу термінів з однієї мови на іншу, на основі їхніх текстових еквівалентів, утворюються концептуальні одиниці, які можна назвати «елементарними».

Різні способи організації термінологічної системи призводять до того, що різні значення терміна реалізуються по-різному. Якщо смислова структура терміна визначається співвідношенням ознак, то класифікаційні значення визначаються диференціацією ознак. У текстах актуалізуються ознаки, які є релевантними для конкретної комунікативної ситуації.

Отже, лінгвістична структура терміна складається з трьох видів значень: співвідносних, диференційованих і комунікативно-релевантних.

Зазвичай терміни утворюються з загальноновживаних слів, але з певним уточненням значення. Це уточнення називається алоїзмом. Алоїзми допомагають виділити найважливіші значення терміна в певній галузі знань.

«Спеціалізація» значення загальноновживаного слова – ще один поширений спосіб творення термінів. Ця спеціалізація може відбуватися через різні види переосмислення його основного значення, використовуючи метафори, метонімії та інші тропи.

Метафора – це троп, який ґрунтується на переносі значення слова з одного предмета на інший за подібністю. Наприклад, слово «голова» у загальноновживаному значенні означає верхню частину тіла людини або тварини,

що містить мозок. У термінологічному значенні слово «голова» може використовуватися для позначення верхньої частини чогось, наприклад, «голова стрижня», «голова лука», «голова річки».

Метонімія – це троп, який ґрунтується на заміні одного слова іншим за подібністю їхнього використання. Наприклад, слово «вікно» у загальноживаному значенні означає отвір у стіні для освітлення та провітрювання приміщення. У термінологічному значенні слово «вікно» може використовуватися для позначення частини програмного забезпечення, яка дозволяє користувачеві взаємодіяти з ним, наприклад, «графічний інтерфейс користувача».

Метонімія – це троп, який ґрунтується на заміні одного слова іншим за суміжністю. Наприклад, слово «рука» у загальноживаному значенні означає верхню кінцівку людини або тварини, що має кисть. У термінологічному значенні слово «рука» може використовуватися для позначення частини механізму, яка виконує певну функцію, наприклад, «рука екскаватора».

Ці методи переосмислення дозволяють створювати нові терміни, які є точними та зрозумілими для фахівців у певній галузі знань. Вони дозволяють використовувати наявні слова для позначення нових понять, не створюючи нових слів, які могли б бути незрозумілими для широкого загалу.

Метафора:

- «голова стрижня» – верхня частина стрижня, яка схожа на голову людини.
- «голова лука» – верхня частина лука, яка схожа на голову людини.
- «голова річки» – верхня течія річки, яка схожа на голову людини.

Метонімія:

- «графічний інтерфейс користувача» – частина програмного забезпечення, яка дозволяє користувачеві взаємодіяти з ним, як вікно дозволяє користувачеві взаємодіяти з кімнатою.
- «рука екскаватора» – частина екскаватора, яка схожа на руку людини.
- «хвіст літака» – частина літака, яка схожа на хвіст тварини.

Метонімія:

- «головний біль» – біль у голові, який є симптомом захворювання.
- «колір обличчя» – відтінок шкіри обличчя, який відображає стан людини.
- «золоте серце» – добре серце, яке є символом доброти та милосердя.

Механізми цих прийомів:

- Метафора ґрунтується на переносі значення слова з одного предмета на інший за подібністю. Наприклад, слово «голова» у загальноживаному значенні означає верхню частину тіла людини або тварини, що містить мозок. У термінологічному значенні слово «голова» може використовуватися для позначення верхньої частини чогось, наприклад, «голова стрижня», «голова лука», «голова річки».

- Метонімія ґрунтується на заміні одного слова іншим за подібністю їхнього використання. Наприклад, слово «вікно» у загальноживаному значенні означає отвір у стіні для освітлення та провітрювання приміщення. У термінологічному значенні слово «вікно» може використовуватися для позначення частини програмного забезпечення, яка дозволяє користувачеві взаємодіяти з ним, наприклад, «графічний інтерфейс користувача».

- Метонімія ґрунтується на заміні одного слова іншим за суміжністю. Наприклад, слово «рука» у загальноживаному значенні означає верхню кінцівку людини або тварини, що має кисть. У термінологічному значенні слово «рука» може використовуватися для позначення частини механізму, яка виконує певну функцію, наприклад, «рука екскаватора».

Роль цих прийомів у терміноутворенні є такою. Ці методи переосмислення дозволяють створювати нові терміни, які є точними та зрозумілими для фахівців у певній галузі знань. Вони дозволяють використовувати наявні слова для позначення нових понять, не створюючи нових слів, які могли б бути незрозумілими для широкого загалу.

Метафора та метонімія є найбільш поширеними прийомами, які використовуються для спеціалізації значення загальноживаних слів. Вони

дозволяють створювати терміни, які є образними та лаконічними. Наприклад, слово «голова» у термінологічному значенні може використовуватися для позначення верхньої частини стрижня, лука або річки. Цей образ є зрозумілим і запам'ятовується, оскільки він заснований на подібності між цими предметами.

Метонімія дозволяє створювати терміни, які є точними та лаконічними. Наприклад, слово «вікно» у термінологічному значенні може використовуватися для позначення частини програмного забезпечення, яка дозволяє користувачеві взаємодіяти з ним. Цей термін є точним, оскільки він відображає функцію цієї частини програмного забезпечення. Він також є лаконічним, оскільки він ґрунтується на вже існуючому слові.

Звичайно, не всі терміни, утворені шляхом спеціалізації значення загальноживаних слів, є образними та лаконічними. Іноді ці терміни можуть бути складними та незрозумілими для широкого загалу. Однак, у більшості випадків, ці терміни є точними та зрозумілими для фахівців у певній галузі знань.

Наприклад, основне значення слова «head» входить до декількох термінологічних систем. У геодезії воно означає «геодезичний нахил», «вершину гори», в авіабудуванні – «літеральний номер літака», в архітектурі – «верхню частину будівлі або споруди», в англійській мові – «грань куба» тощо. Незважаючи на різну фактичну співвіднесеність слова «head» у різних спеціалізованих галузях, воно в кожній з них є позначенням однієї загальної концепції «передня, основна частина чогось». Саме ця концепція є спільною для всіх спеціалізованих значень, які позначає слово «head», а співвіднесеність з нею є множинним ідентифікатором названого значення. Множинний ідентифікатор засвідчує тотожність значення терміна-слова і дозволяє розглядати спеціалізовані значення в різних галузях як певні прояви його реалізації.

Незважаючи на те, що слово «head» у різних галузях має різні значення, в основі кожного з них лежить одна загальна концепція – «передня, основна частина чогось». Ця концепція є ключовою для всіх спеціалізованих значень слова «head». Вона дозволяє розглядати різні значення слова як прояви однієї загальної ідеї.

Отже, терміни, які означають один і той же предмет або явище, мають спільну базову сутність як основний самостійний компонент лексичної одиниці.

Термін може мати різні значення, оскільки одна і та ж форма може використовуватися в різних контекстах і виконувати різні функції.

Дослідження лексичних і семантичних зв'язків між термінами показує, що вони можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми.

Приклад внутрішньосистемного явища – багаточність одного й того самого терміна – є влучною ілюстрацією. Він показує, що в межах однієї термінологічної системи (наприклад, лексикології та семасіології) термін «значення», «лексема», або «слово» може мати декілька різних, але пов'язаних між собою значень.

Філологічна термінологія характеризується наявністю міжсистемних зв'язків, що виявляються у вигляді термінів, які позначають одночасно поняття з самої філології та суміжних наук. Ці терміни є своєрідними містками між різними галузями знань, відображаючи їх концептуальну спільність.

Інтеграція багатозначного терміна з кількома термінологічними системами сприяє його появі в складі термінологічних словосполучень, де він відіграє роль семантичного ядра-інваріанта. Завдяки диференціальній ознаці поняття, таке ядро конкретизує та деталізує значення терміна, збагачуючи його інформативним змістом.

1.4. Лексика сучасного туризму в синхронії та діахронії

Сучасний туризм є однією з найбільш прибуткових сфер економіки, незважаючи на пандемію коронавірусу. Термін «туризм» є ключовим для цього дослідження, тому важливо визначити його поняття.

Визначення туризму є складним завданням, оскільки він виконує багато функцій. Загальноприйняте визначення Всесвітньої туристичної організації (ВТО) визначає туризм як діяльність особи, яка подорожує у вільний час

протягом певного періоду за межі постійного місця проживання з іншою, ніж діловою, метою, у відвідуваному місці [53].

Туризм також можна розглядати як джерело ознайомлення індивіда з культурною спадщиною різних народів та національностей. Крім того, туризм можна визначити як універсальний інструмент ознайомлення з традиціями та звичаями інших країн або територій та засіб відпочинку.

Туризм як наукова сфера в Україні почав розвиватися порівняно недавно.

Туристична термінологія є важливим інструментом комунікації як для користувачів туристичних послуг, так і для фахівців, які працюють у сфері туризму. Це пояснюється тим, що туристична термінологія базується на загальноприйнятій літературній нормі, доповненій спеціальними термінами.

Термінологічна лексика будь-якої галузі або сфери діяльності є значним пластом неологізмів, які з'являються в більшості сучасних мов. Наразі в українській мові відсутній повністю сформований термінологічний апарат туристичної сфери, що зумовило появу тенденції до запозичення англійської лексики для позначення понять. Також зустрічаються запозичення з інших мов, зокрема польської, іспанської та французької. Англійська мова є однією з найпоширеніших мов у світі, тому запозичення з неї мають найбільш інтернаціональний характер. Однак власна англійська туристична термінологія також перебуває на етапі наукового осмислення та стрімкого розвитку.

Термінологія будь-якої сфери діяльності умовно поділяється на три групи: загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціалізовані терміни. Туристична термінологія постійно поповнюється новими термінами, що відображають розвиток цієї галузі.

Туристична термінологія має специфічну структуру, яка складається з двох рівнів: концептуального та мовного. На концептуальному рівні термін є відображенням певного поняття, а на мовному рівні - це слово або словосполучення, яке позначає це поняття. Таким чином, термін виступає не тільки як елемент лексики певної мови, а й як окрема ланка у системі науково-понятійного апарату.

Щоб зрозуміти суть поняття «термін», необхідно встановити його основні характеристики. За визначенням І.С. Квітко, термін - це слово або словосполучення, яке позначає чітко визначене поняття певної сфери діяльності. Терміни вступають у системні відносини з іншими словами і словосполученнями, утворюючи разом з ними закриту систему. Ця система характеризується такими ознаками, як інформативність, однозначність, точність та експресивна нейтральність [22]. Інші визначення характеризують туристичний *термін* як слово або словосполучення, яке використовується для позначення предметів, явищ та понять, що належать до туристичної галузі [29].

Окремо варто розглянути проблематику сучасного термінознавства. Зокрема, слід звернути увагу на тісний взаємозв'язок терміносистеми туризму з іншими термінологічними системами. Тісна взаємодія мовних одиниць призводить до того, що межі терміносистем стають нечіткими, а семантичні поля окремих термінів розширюються. Туризм як сфера наукового знання лише починає розвиватися, оскільки туристична індустрія активно розвивається лише протягом останніх двох століть. До недавнього часу більшість англійських термінів, що позначають явища туризму, не мали українських відповідників. Це ускладнювало вивчення туризму як наукової дисципліни [27].

Аналіз словників англійської мови показує, що найчастіше неологізми утворюються за допомогою двох способів деривації: лексичної та семантичної.

Лексична деривація – це процес утворення нових слів шляхом додавання до існуючих слів префіксів, суфіксів або основи іншої слова.

Семантична деривація – це процес утворення нових слів шляхом зміни значення існуючого слова.

Крім лексичної та семантичної деривації, до інших продуктивних способів утворення нових термінів належать телескопія та афіксація. Крім того, терміносистеми туризму української та англійської мов можуть поповнюватися термінами, утвореними за допомогою вужчої спеціалізації значення слова.

У праці [6] «Основи термінотворення: семантичний та соціолінгвістичний аспект» було наведено декілька найбільш поширених шляхів виникнення термінів, а саме:

- Лексична деривація – це процес утворення нових термінів шляхом додавання до існуючих слів префіксів, суфіксів або основи іншої слова. Наприклад, слова «гідротурист» і «екотуризм» утворені від слів «турист» і «гідро» та «еко» відповідно.

- Семантична деривація – це процес утворення нових термінів шляхом зміни значення існуючого слова. Наприклад, слово «готель» в загальному значенні означає «будинок, де зупиняються постояльці», а в термінологічному значенні означає «будинок, де зупиняються туристи».

- Телескопія – це спосіб утворення нових термінів шляхом складання двох або більше основ декількох слів. Наприклад, слово «блбстер» утворене від слів «блок» і «блогер».

- Абревіація – це спосіб утворення нових термінів шляхом скорочення слів або словосполучень. Наприклад, абревіатура «НАТО» утворена від назви «Північноатлантичний договір».

- Запозичення – це процес утворення нових термінів шляхом запозичення їх з інших мов. Наприклад, термін «туризм» запозичений з французької мови.

Ці шляхи виникнення термінів є найбільш продуктивними, оскільки дозволяють швидко і ефективно створювати нові терміни, що відповідають потребам наукової та професійної діяльності.

Важливо зазначити, що шляхи виникнення термінів можуть бути різними в різних мовах. Наприклад, термін «турист» в українській мові утворений шляхом запозичення з французької мови, а в англійській мові він утворений шляхом семантичної деривації від слова «tour» (подорож). Далі розглянемо етимологію термінів сфери спорту.

Термінологія туризму розвивалася протягом декількох століть, але найбільш динамічний розвиток відбувся у середині ХХ століття. У цей період

з'явилося багато нових реалій, які вимагали термінологічного опису.

Періодизація розвитку термінології туризму:

- Період зародження (до початку XX століття)

У цей період термінологія туризму була відносно нечисленною і складалася в основному з термінів, запозичень з інших мов, а також термінів, утворених шляхом семантичної деривації від загальних слів.

- Період становлення (початок XX століття – середина XX століття)

У цей період термінологія туризму почала активно розвиватися, що було обумовлено зростанням популярності туризму та розвитком індустрії туризму. У цей період з'явилися такі терміни, як «турист», «туристичний сезон», «туристичний маршрут», «туристична організація» та інші.

- Період динамічного розвитку (середина XX століття – початок XXI століття)

У цей період термінологія туризму розвивалася найбільш динамічно. Це було обумовлено такими факторами, як глобалізація туризму, розвиток нових технологій, а також зростанням ролі туризму в світовій економіці. У цей період з'явилися такі терміни, як «пакетні тури», «круїзні тури», «екотуризм», «авіатуризм» та інші.

- Період сучасного розвитку (початок XXI століття – сьогодні)

У цей період термінологія туризму продовжує розвиватися, відображаючи нові тенденції в розвитку туризму. У цей період з'явилися такі терміни, як «зелений туризм», «культурний туризм», «приключенський туризм» та інші.

Загалом, періодизація розвитку термінології туризму відображає основні етапи розвитку туризму як сфери діяльності.

У четвертому етапі розвитку термінології туризму також спостерігається тенденція до утворення нових термінів шляхом комбінації двох або більше способів утворення. Наприклад, термін «екотуризм» утворений шляхом комбінації семантичної деривації (значення слова «туризм» змінено на «подорож з метою збереження природи») та лексикальної деривації (до слова «туризм» додано префікс «еко»). У цей період також спостерігається тенденція до скорочення

термінів шляхом абрєвіації. Наприклад, абрєвіатура «ВТО» утворєна від назви «Всєсвітня туристична організація». Ці тенденції відображають необхідність термінології туризму бути гнучкою та адаптуватися до змін у цій сфері.

Виокремлені семантичні групи термінології туризму відображають основні аспекти туристичної діяльності, а також нові тенденції в розвитку туризму.

- Семантична група 1 охоплює терміни, які позначають види туризму та турів. Ця група є найбільш численною і постійно поповнюється новими термінами, що відображає зростаюче різноманіття видів туризму.
- Семантична група 2 охоплює терміни, які позначають види приміщєнь для розміщення туристів. Ця група також є важливою для туристичної діяльності, оскільки від якості розміщення залежить комфорт і задоволення туристів від подорожі.
- Семантична група 3 охоплює терміни, які позначають види туристичного інвєнтаря. Ця група включає в себе як традиційні предмети, такі як спальні мішки та рюкзаки, так і більш сучасні, такі як квадрокоптери та GPS-навігатори.
- Семантична група 4 охоплює терміни, які позначають різні види транспорту та засобів пересування. Ця група є важливою для туристів, оскільки від вибору транспорту залежить зручність і швидкість подорожі.
- Семантична група 5 охоплює терміни, які позначають різні види спорту та розваг. Ця група відображає різноманітність інтересів туристів і важливість рекреаційної функції туризму.
- Семантична група 6 охоплює терміни, які позначають види їжі та типи харчування. Ця група є важливою для туристів, оскільки від якості харчування залежить їхнє здоров'я та самопочуття.
- Семантична група 7 охоплює терміни, які позначають тарифи за послуги. Ця група є важливою для туристів, оскільки від вартості послуг залежить вартість подорожі.

- Семантична група 8 охоплює терміни, які позначають різні туристичні документи. Ця група є важливою для туристів, оскільки від наявності необхідних документів залежить можливість здійснення подорожі.

Семантичні групи можуть бути поділені на основні та допоміжні. Основні групи відображають основні аспекти туристичної діяльності, а допоміжні групи – більш конкретні або спеціалізовані аспекти.

Семантичні групи можуть бути згруповані за певним принципом. Наприклад, їх можна згрупувати за видом туризму (культурний туризм, природний туризм, спортивний туризм тощо), за цілями туризму (відпочинок, оздоровлення, пізнання тощо), за способами пересування (автомобіль, автобус, літак тощо).

Це дозволяє систематизувати термінологію туризму та полегшити її вивчення та використання.

Також, було встановлено, що більшість термінів у галузі туризму утворені за моделлю N+N, тобто шляхом складання двох іменників. Наприклад:

- **Туристичний оператор** – це оператор, який займається організацією турів.
- **Туристичний маршрут** – це маршрут, який проходить турист.
- **Туристичний пакет** – це пакет послуг, які надаються туристу. Ця модель є продуктивною, оскільки дозволяє швидко і легко утворювати нові терміни, які точно відображають їхні значення. Крім того, вона є зрозумілою для носіїв мови, оскільки складається з простих і загальновідомих слів.

Ось кілька інших прикладів термінів, утворених за моделлю N+N:

- **Туристична віза** – це віза, яка видається туристу для в'їзду в країну.
- **Туристична інфраструктура** – це інфраструктура, яка забезпечує комфортне перебування туристів.
- **Туристичний потенціал** – це можливості території для розвитку туризму.

Ця модель також може використовуватися для утворення термінів, які позначають нові поняття в галузі туризму. Наприклад, термін «**екотуризм**», який

позначає подорожі з метою збереження природи, утворений шляхом складання двох іменників «екологічний» і «туризм».

Невідповідність швидкості поповнення термінологічного складу української та англійської мов.

Термінологічний склад будь-якої мови постійно поповнюється новими термінами. Це пов'язано з розвитком науки, техніки, культури та суспільства в цілому. У галузі туризму цей процес відбувається особливо активно, оскільки туризм є однією з найбільш швидкозростаючих сфер економіки.

Українська терміносистема туризму належить до таких, що розвиваються. Це означає, що вона постійно поповнюється новими термінами, які позначають нові поняття та явища, що виникають у галузі туризму.

Англійська туристична термінологія має більший ступінь сформованості. Це пов'язано з тим, що туризм у Великій Британії розвивається значно довше, ніж в Україні. Крім того, англійська мова є міжнародною мовою туризму, тому англійська туристична термінологія широко використовується в усіх країнах світу.

1.5. Запозичення один із способів поповнення термінологічного складу мови

Одним із способів поповнення термінологічного складу є запозичення. У галузі туризму запозичення є поширеним способом утворення нових термінів.

Англомовна туристична термінологія послуговується запозиченнями з французької, іспанської, шведської та голландської мов. Це пов'язано з тим, що туризм у цих країнах також розвивається давно і має давні традиції.

Українська термінологічна система збагачується в основному запозиченнями з англійської мови. Це пов'язано з тим, що англійська мова є міжнародною мовою туризму і використання англійських термінів сприяє міжнародному спілкуванню в галузі туризму.

У будь-якій мові в процесі історичного розвитку неминує з'являється значна кількість запозичених слів. Мовний колектив, що запозичує іншомовні

слова і вирази, пристосовує їх до своїх мовних навиків і тим самим асимілює їх. Встановити ступінь асиміляції, використовуючи чисто лінгвістичні критерії, не можливо, оскільки дана проблема крім чисто лінгвістичного аспекту має і соціально-психологічний аспект.

Серед запозичених слів можливо виділити лише деякі певні види слів, хоча межі між ними досить умовні: іноземні слова, варваризми, екзотизми, запозичені слова [28, с. 192].

Іноземні слова і вирази – це одиниці іншої мови, які вживаються окказіонально головним чином у сфері літературнообробленої мови. Іноземні слова і вирази не є виразними засобами мови, оскільки вони не входять в систему стилістичних опозицій мови-реципієнта, але можуть використовуватися для створення різних стилістичних прийомів в певних мовних або ситуативних контекстах.

Варваризми – це слова та словосполучення, запозичені із інших мов, але в деякій мірі «пристосовані» до норм мови-реципієнта та вживаються узуально, хоча їх іншомовне походження відчувається досить чітко. До них відносяться слова запозичені з французької мови: *protege- протезе, bon mot- домений вираз, parvenu-вискочка* [28; с. 201].

Екзотизми – це запозичені іноземні слова, що входять в систему мови-реципієнта, але означають явища і об'єкти, характерні тільки для мови-джерела. Вони не мають синонімів в мови-реципієнта, не входять в лексико-стилістичну парадигму і тому не є виразними засобами даної мови, але можуть бути використані для створення тих або інших стилістичних прийомів [28, с. 196].

Запозичення мало чим відрізняються від споконвічних слів, якщо вони асимілюються в стилістичному аспекті, хоча в деяких мовах, у тому числі і в англійській, запозичені слова зазвичай є синонімами високого стилістичного тону по відношенню до нейтральних слів, представлених споконвічними одиницями (*вікторія- перемога, to commence- to begin, infant- child, labour- work, female- woman*)].

Інтернаціоналізми – це, як правило, не всі прояви багатомовних залежностей, а лише особливі форми міжмовної спільності. Такі слова, як *Interpol, ritual, silhouette, cliché* окремі афікси типу *-ism* є атрибутом не лише англійської, а і багатьох інших мов [28, с. 181].

Міжнародність лексики за своєю суттю відносна, бо ця лексика вживається не усіма народами однаково. Загальні мовні риси ми називаємо універсаліями, проте вони стосуються значно ширших явищ у ділянках загального мовознавства, як, наприклад, синонімії, граматичних категорій, поділу звуків на голосні і приголосні. Міжнародність лексики ґрунтується на вживанні одних слів з тими ж значеннями у широкому колі мов. Інтернаціоналізація лексики пов'язана з інтернаціоналізацією суспільного життя.

Інтернаціоналізми розповсюдились на великих географічних територіях – внаслідок мовного втілення спільних понять сучасної науки, культури, техніки, політики. Вони поки що відіграють незначну роль у подоланні мовних бар'єрів, проте їх поширення полегшує процес міжнародного використання інформації, активний обмін якої у новітній час сприяє зростанню кількості міжмовних слів [39, с.182].

Транстермінологізація – це процес взаємовпливу термінологій різних мов. Вона відбувається внаслідок запозичення термінів з однієї мови в іншу, а також внаслідок перекладу термінів з однієї мови на іншу.

Транстермінологізація сприяє поповненню словникового складу обох мов. Вона також сприяє розвитку міжнародного спілкування, оскільки дозволяє використовувати терміни, які є зрозумілими носіїв різних мов.

Таким чином, невідповідність швидкості поповнення термінологічного складу української та англійської мов є однією з проблем, з якою стикається українська терміносистема туризму. Ця проблема може бути вирішена шляхом активізації утворення нових українських термінів для позначення нових понять та явищ у галузі туризму. Також важливою є робота щодо перекладу англійських термінів на українську мову.

Основним завданням перекладача є передача функцій та інформації тексту. Це означає, що перекладач повинен передати значення тексту, а також його стиль, тон та інші особливості.

У випадку з термінологічною лексикою сфери туризму перекладач повинен передати значення термінів, а також їхню функціональну роль у тексті.

Актуальна передача контексту термінологічної лексики. При перекладі термінологічної лексики перекладач повинен звернути увагу на контекст, у якому використовується термін. Це пов'язано з тим, що значення терміну може змінюватися залежно від контексту.

Наприклад, термін «тур» може означати як подорож, так і групу людей, які подорожують разом. У контексті про подорож термін «тур» буде означати перше значення, а в контексті про групу людей – друге значення.

Запозичення є одним з найбільш продуктивних джерел збагачення україномовної терміносистеми туризму. Це пов'язано з тим, що туризм є міжнародною сферою діяльності, і в ній широко використовуються англійські терміни.

Використання запозичення може бути зумовлене тим, що на лексичному або когнітивному (концептуальному) рівні такого поняття немає у мові, на яку здійснюється переклад. Наприклад, у мові немає терміна, який би точно відповідав англійському терміну «ecotourism». Тому в українському перекладі цього терміну використовується запозичення «екотуризм».

Запозичення також може використовуватися з метою заміни більш громіздкого поняття однією лексичною одиницею. Наприклад, англійський термін «all inclusive» можна перекласти як «все включено», що є більш коротким і зручним для використання.

Отже, перекладач повинен зосередити увагу на специфіці актуальної передачі контексту термінологічної лексики сфери туризму. При цьому він може використовувати запозичення, якщо це відповідає меті перекладу.

Потреба у позначенні нового поняття та розмежуванні близьких термінів є головними причинами запозичень. Мовознавці виділяють два основних мотиви запозичень:

- потреба у позначенні нового поняття – це найпоширеніший мотив запозичень. Він виникає, коли в мові, на яку здійснюється переклад, немає терміна для позначення нового поняття, яке виникло в результаті розвитку науки, техніки, культури тощо. Наприклад, у 19 столітті в українській мові не було терміна для позначення поняття «туризм», тому цей термін був запозичений з французької мови.

- потреба у розмежуванні близьких термінів – цей мотив виникає, коли в мові, на яку здійснюється переклад, існує кілька термінів, які мають схоже значення, але різняться нюансами. У такому випадку запозичення може використовуватися для розмежування цих термінів. Наприклад, у російській мові існує два терміни «турист» і «экскурсант». Вони мають схоже значення, але «турист» – це людина, яка подорожує з метою відпочинку, а «экскурсант» – це людина, яка бере участь у екскурсії. Для розмежування цих термінів у перекладі на українську мову можна використовувати запозичення «турист» для позначення першого значення і кальку «екскурсант» для позначення другого значення.

У зв'язку з вищезазначеним доцільно проаналізувати, яким чином можна перекласти запозичену лексику.

При перекладі запозиченої лексики перекладач повинен враховувати кілька факторів:

- ступінь освоєння запозичення в мові, на яку здійснюється переклад. Якщо запозичення є загальновідомою лексичною одиницею, то його можна перекласти шляхом транслітерації або транскрипції. Наприклад, англійський термін «tourism» можна перекласти на українську мову як «туризм».

- необхідність розмежування близьких термінів. Якщо запозичення використовується для розмежування близьких термінів, то його слід перекласти відповідно до його значення. Наприклад, англійський термін «cruise» можна

перекласти на українську мову як «круїз», щоб розрізнити його від терміна «подорож».

- мету перекладу. Якщо переклад здійснюється для наукової роботи, то запозичення слід перекласти максимально точно, щоб зберегти його значення. Наприклад, англійський термін «ecotourism» можна перекласти на українську мову як «екотуризм», щоб передати його значення, пов'язане з туризмом з метою збереження природи.

1.6. Термінологія як особливий функціональний різновид мови

У професійній сфері спілкування виокремлюється особливий функціональний різновид поліфункціональної і поліструктурної літературної мови. Цей різновид кодифікованої літературної мови різними дослідниками називається по-різному: професійна мова, мова науки, мова для спеціальних цілей, спеціальна мова і т.д.

Однією з особливостей даної сфери спілкування є наявність спеціальних слів. В даний час число термінів стає дедалі більшим і часто перевищує число загальноживаних слів. Бурхливий розвиток нових наук (приблизно кожні 25 років їх число подвоюється) тягне за собою потребу в їх власній термінології.

Термінологія це сукупність термінів певної галузі знання або виробництва, а також вчення про освіту, склад і функціонування термінів.

Предметом загальної теорії термінології є: вивчення утворення вживання спеціальних слів, за допомогою яких формуються і передаються накопичені людством знання; вдосконалення існуючих термінологічних систем; пошуки оптимальних шляхів створення нових термінів і їх систем; пошуки універсальних рис, властивих термінології різних областей знань.

Сучасна наука прагне до семантичного об'єднання термінологічних систем однієї і тієї ж науки в різних мовах і до використання інтернаціоналізмів у термінології.

Інтернаціоналізація є однією з основних передумов розвитку терміносистеми, так як терміни більш активно, ніж інші галузі лексики, взаємодіють з іншими мовами. В області термінологічної лексики мови міжнародний обмін відбувається найінтенсивніше, саме тому на її частку і припадає найбільший відсоток іншомовних запозичень.

У зв'язку з великим потоком термінів фахівці змушені впорядковувати усю термінологію. І в цьому випадку на перший план висувається такий важливий аспект, як нормативність. Термінологія, займаючи в спеціальних мовах центральне місце, має певну самостійність формування і розвитку.

Лінгвістична нормативність – це правильність утворення і вживання терміна. Процеси термінотворення і терміновживання – не стихійні, а свідомі процеси, підконтрольні лінгвістам і термінологам. Норма в термінології повинна відповідати нормам загальнолітературної мови, в той же час існують і особливі вимоги, які висуваються до терміну:

1. **Фіксований зміст** (одному знаку відповідає одне поняття) це положення про те, що термін повинен мати обмежений зміст в межах певної терміносистеми в конкретний період розвитку даної галузі знань.

2. **Точність** – чіткість, обмеженість значення.

3. **Однозначність.** Термін не повинен бути багатозначним.

4. **Термін не повинен мати синонімів.** Синоніми в термінології мають іншу природу і виконують інші функції, ніж в загальнолітературній мові.

5. **Систематичність.** Систематичність дає можливість відображення в структурі терміна його певного місця в даній терміносистемі, зв'язку званого поняття з іншими, його віднесеності до певної логічної категорії понять (приклад Д.С. Лотте: «електронна лампа» і її види – «діод», «триод», «тетрод» – Важливою є спільність ознак понять, тут – кількість електродів в лампі) одного класифікаційного рівня і зв'язок з терміном, що означає родове поняття. Систематичність вимагає і однотипності, наприклад, один і той же суфікс *-а* використовується в назвах жирних вуглеводів («метан», «етан», «пропан») [43].

6. Стислість терміну. Для сучасної епохи особливо характерне утворення протяжних термінів, в яких прагнуть передати більшу кількість ознак означаючих ними понять, з'являються довгі, громіздкі назви, що наближаються до термінів-описів. Але зворотним боком подібної однозначності виявляється громіздкість тексту. Практика ж стикається з необхідністю шукати скорочений, рівноцінний варіант довгої назви.

Звичайно, на практиці важко виконати всі ці нормативні приписи. При стандартизації нормативність вимог пом'якшується. Так, в якості обов'язкових властивостей терміна висуваються однозначність, стислість і відповідність нормам і правилам української мови. Решта вимог до науково-технічного терміну пропонується вважати факультативними.

Можна звернути увагу на той факт, щотворець теоретичних основ сучасної термінології, – а його принципи не застаріли і в даний час, – враховував реальні особливості функціонування терміну в науково-технічному тексті.

Не дивлячись на те, що вивчення «терміна» ведеться вже не одне десятиліття, і лінгвісти виробили загальні вимоги, що висуваються до термінів будь-якої сфери, однозначного визначення даного поняття не існує.

Необхідно зазначити, що термін є об'єктом вивчення цілого ряду наук, і кожна з них намагається сформулювати своє визначення, враховуючи характерні для даної галузі знання особливості. При цьому, створити єдине для безлічі наук визначення такого багатоаспектного поняття є неможливим.

Найбільш розгорнуте і докладне визначення терміна було знайдено нами в роботі Р.Дудка: «Термін – це окреме слово чи утворене на базі іменника підрядне словосполучення, що означає професійне поняття та призначене для задоволення професійних потреб спілкування у сфері науки, техніки, виробничої чи управлінської діяльності» [14, с. 178].

Необхідно враховувати, що при визначенні терміна повинні відображатися його основні властивості та ознаки, і те, що визначення повинно бути ємним і лаконічним. Тому з цієї точки зору важливим є визначення терміна як слова або словосполучення спеціальної мови (певній предметній області), що

застосовується для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів. При цьому терміном може виступити будь-яке слово або словосполучення мови за умови, що його значення включається в деяку досить чітко визначену систему понять, що відноситься до певної систематизованої предметної області.

Термін - номінативна спеціальна лексична одиниця (слово або словосполучення), що є єдністю звукового знака та співвіднесеного з ним відповідного спеціального поняття або предмета, яка застосовується для точного вираження спеціального поняття або спеціальної (професійної) організованої галузі знання або діяльності, що є членом певної терміносистеми і вступає в системні відносини з іншими словами та словосполученнями, вимагає дефініції і відрізняється від інших номінативних одиниць високою інформативністю, точністю, системним характером, семантичною цілісністю, контекстуальною незалежністю нейтральністю.

Проаналізувавши всі перераховані вище визначення терміна, можна сказати, що найбільш зручним робочим дефінування терміна є термін – це «мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної галузі знання» [6].

Основними ознаками терміна є:

- 1) адекватність відображення змісту поняття, смислова однозначність;
- 2) логічна співвіднесеність його з іншими родовидовими термінами;
- 3) професійний рівень практичного вжитку (термінологія туристична, технічна, хімічна, медична, спортивна і т. д.).

Між терміном і поняттям, яке він позначає, є нерозривний зв'язок. Він проявляється в тому, що впорядкування термінології, рішення її функціональних проблем неможливі без досить глибокої наукової розробки понять, їх логічного аналізу і точного визначення. Поняття – це відображення явищ об'єктивної дійсності в їх істотних ознаках, думка, що виражає сутність явища. Термін представляє поняття у відповідній знаковій формі, є його носієм, зовнішнім символом. Жорсткий зв'язок між поняттям і терміном не завжди очевидний.

Поняття єдине, а термін може позначати і різні поняття, бути багатозначним. Одне і те ж поняття може позначатися різними термінами. При описі терміна однією з важливих задач наряду з визначенням поняття терміна є виявлення його властивостей і функцій.

1.7. Властивості та класифікація термінів

У перерахованих вище визначеннях терміна вже згадувалися основні властивості терміна, або вимоги, що йому пред'являються. У більшості робіт різних авторів властивості та вимоги не розмежовуються, тому розглядатимемо їх як одне ціле. Перерахуємо та розглянемо їх докладніше.

Так, Д. С. Лотте висунув до науково-технічного терміну такі вимоги: системність; незалежність від контексту (з відхиленнями, що допускаються); однозначність (яка буває абсолютною та відносною); точність; стислість (останні дві умови нерідко вступають між собою в суперечність і при створенні терміна одним з них нехтують) [43].

Сюди ж ми відносимо адекватність (як відповідність термінованого поняття сучасному науковому знанню про співвіднесеному об'єкті), однозначність у межах певної терміносистеми, точність, стислість, логізованість семантики, наявність дефініції, відсутність експресії та стилістична нейтральність, незалежність від контексту (з допусканими відхиленнями).

Кияк Т.Р додає до зазначених вище властивостей та характеристик терміна номінативність, цілеспрямований характер, стійкість та відтворюваність у мові [6]. Також тут поділяються вимоги до терміну на три групи: семантичні, формальні та прагматичні (функціональні) вимоги.

До семантичних характеристик відносяться несуперечність семантики (відповідність терміну поняттю); однозначність (виняток категоріальної багатозначності); повнозначність (відображення у значенні терміна мінімальної кількості ознак, достатніх для ідентифікації поняття, що позначається ним); відсутність синонімів. Прагматичні (функціональні) вимоги включають

впровадженість у професійну комунікацію (загальноприйнятність і вживаність); інтернаціональність (прагнення однаковості чи близькості форм, збігу змісту термінів, вживаних у кількох національних мовах); сучасність (заміна застарілих термінів сучасними еквівалентами); благозвучність (зручність вимови та відсутність асоціативної неблагозвучності); езотеричність (навмисна недоступність для фахівців) [6].

На основі вивченого матеріалу, можна зробити висновок, що основними властивостями терміна є **системність, незалежність від контексту і однозначність.**

Окремо слід розглянути таку властивість терміна як системність. Теза про системність терміна і термінології визнається настільки важливою, що з іншими ознаками часто кладуть основою визначення поняття «термін». Те саме ми можемо спостерігати й у роботах інших авторів. У праці В.М. Лейчика [40] окрема глава присвячена системності термінології та терміносистем. У цій роботі стверджується, що термін може існувати тільки як невід'ємна частина терміносистеми, якщо під останньою розуміти впорядковану сукупність термінів, які адекватно виражають систему понять теорії, що описує деяку спеціальну сферу людських знань або діяльності .

За межами терміносистеми термін втрачає характерні ознаки. Системність терміна є однією з найважливіших властивостей терміна та термінології; вивчення термінологічних одиниць має відбуватися у межах системи, до якої вони входять

Головним обґрунтуванням системного характеру термінології визнається системність відносин у плані змісту: місце терміна в терміносистемі визначається місцем відповідного поняття у системі понять даної галузі знання.

Також слід зазначити, що системність може бути змістовною чи лінгвістичною. Як член терміносистеми, термін має ознаку змістовної системності, інакше кажучи, за своїм значенням термін тісно пов'язаний з усіма іншими членами терміносистеми – як позначення видового поняття по відношенню до родового, як позначення результату дії по відношенню до дії

тощо. системністю» маєтся на увазі саме змістовна системність. Залежність терміна від системи понять проявляється й у особливій парадигматиці, у специфічному характері сполучуваності коїться з іншими термінами межах кожної терміносистеми. Тут може йтися про лінгвістичної системності терміна

Наступні важливі властивості терміна, яким приділяється досить багато уваги, це однозначність або незалежність від контексту. Часто їх згадують разом, оскільки тісно взаємопов'язані. Окремі науковці [15] стверджують, що термін однозначний та незалежний від контексту. Кожному поняттю повинен відповідати лише один термін, щоб не було термінів-синонімів, хоча зрідка вони все ж таки зустрічаються. Терміни дають точну вказівку на реальні об'єкти та явища, забезпечують однозначне розуміння інформації.

Під однозначністю розуміється однозначні співвідношення що означає з що означає, коли кожне значення забезпечує необхідну точність інформації у науці та інших областях. Зазначимо, що проблема неоднозначності терміна існує, але це заважає можливості правильного розуміння терміна. Для правильного розуміння термін має бути розглянутий у контексті, оскільки лише у контексті розкривається повний зміст терміна.

Ми погоджуємося з думкою, що для правильного розуміння терміна необхідно здебільшого враховувати контекст. Проілюструвати це можна такими прикладами: словосполучення *production unit* набуває свого значення «видобувне підприємство» лише рамках нафтогазової сфери; взагалі ж дане словосполучення має безліч значень (наприклад, «одиниця продуктивності», «технологічний вузол», «промислова установка» і т.д.), близьких за змістом, але все ж таки розмежованих певними областями вживання. Подібними прикладами можуть бути такі терміни: *formation* («продуктивний горизонт»), *undeveloped zone* («невироблений запас») та ін.

Проблему однозначності (чи багатозначності) терміна вчені пояснюють тим, що терміни існують не просто у мові, а у складі певної термінології. А термінологія, як нам відомо, є системою наукових термінів і є підсистемою всередині загальної лексичної системи мови.

Таким чином, якщо у спільній мові слово може бути багатозначним, то, потрапляючи в певну термінологію, воно набуває однозначності. Відповідно термін не потребує контексту (має властивість позаконтекстності), оскільки, по-перше, він є членом певної термінології, яка і виступає як контекст; по-друге, термін може вживатися ізольовано (наприклад, у текстах реєстрів чи замовлень у техніці). Саме тому іноді доводиться експлікувати смисл терміна при перекладі на цільову мову.

Крім уже розглянутих нами властивостей терміна, слід зазначити те, що термін за своєю лінгвістичною природою є невід'ємною частиною лексичної системи літературної мови, а також відрізняється від інших розрядів слів своєю величезною інформаційною насиченістю. Таким чином, термін є найбільш точним, концентрованим і економним визначенням наукового або технічного поняття.

Саме терміни визначають інформаційний зміст спеціального тексту, будучи своєрідними ключами, що організують, структурують та кодують спеціальну інформацію.

Також у межах лексичної системи мови терміни виявляють самі властивості, що й інші слова, тобто їм властива і антонімія, і ідіоматика. Один і той же термін може входити в різні термінології даної мови, що є міжнауковою термінологічною омонімією.

Прикладами подібного явища можуть бути такі лексичні одиниці, як *accumulation*, що у багатьох наукових галузях має значення «накопичення, акумулювання». У туристичній сфері цей термін набуває значення «поклад». Ще один приклад: *containment* – слово може набувати значення «герметичність» або «стримування», тоді як у туристичній сфері має чітке значення – «ізоляція вуглеводів».

Крім іншого ми вважаємо за необхідне згадати про ще одну характеристику терміна – вмотивованість. Під вмотивованістю терміна розуміється своєрідне обґрунтування буквального значення лексеми або словосполучення (або мотивованого термінологічного прототипу), що породила

термін. Якщо що породила термін лексема усвідомлюється суб'єктами, що говорять, можна говорити про наявність мотивованості термінологічної одиниці. Вмотивованість або невмотивованість терміну залежить від зв'язку його з ситуацією, що дала йому народження, а також від рівня освіченості суб'єкта, що говорить.

Отже, можна дійти висновку, що основними властивостями терміна більшістю вчених визнаються однозначність чи позаконтекстність, системність, точність, інформативність, вмотивованість.

Як відомо, в основі будь-якої класифікації перебуває типологія. Термінологічна класифікація термінів – це диференціювання термінів за їх найбільш важливим ознаками. Змістові, формальні, функціональні, внутрішні та позамовні ознаки термінів служать підставою подальших класифікацій.

Згідно першої класифікації термінів за змістом, яка, як правило, використовується в філософії, існують терміни спостереження і теоретичні терміни. Терміни спостереження представляють класи реальних об'єктів, а за теоретичними термінами стоять абстрактні поняття, що залежать зазвичай від певної теорії або концепції.

Класифікація термінів по об'єкту називання всередині окремих галузей знань є найбільш докладною класифікацією термінів.

За сферою використання розрізняють:

- загальнонаукові терміни, які використовуються в різних областях знань;
- спеціальні терміни, які закріплені за певною сферою діяльності;
- загальноживані або загальнозрозумілі терміни.

Класифікація термінів за авторством відображає соціологічний підхід до термінів. Відомі в цьому плані колективні та індивідуальні терміни. Так, термін *гелікоптер* створив Леонардо да Вінчі а термін *соціологія* – О. Конт.

Важлива роль термінів у процесі наукового пізнання об'єктивної дійсності дозволяє побудувати їх науковознавчу класифікацію. Так, виділяються терміни, що служать для фіксації знань, терміни, використовувані як інструмент пізнання, і терміни навчання.

В результаті зростання наукового знання створюється історико-лексикологічна класифікація термінів, яка розділяє їх на архаїзми та неологізми [28]. Ця класифікація тісно пов'язана з класифікацією термінів за об'єктом назви. Неологізмів більше в сформованих терміносистемах. Архаїзми характерні для концепцій тих терміносистем, які відходять в минуле у зв'язку з з'ясуванням застарілості деяких наукових поглядів. Однак, оскільки терміни залишаються в мові як його лексичні одиниці, вони можуть відродитися в складі нових терміносистем або в новому значенні при розвитку терміносистеми. Так, в останні роки відродилися терміни *наставник*, *аеробус* і інші.

Залежно від мови-джерела розрізняються терміни споконвічні, запозичені, гібридні.

Існують також інтернаціональні терміни, семантика яких піддається нормалізації рішеннями міжнародних організацій.

Нарешті, існує класифікація термінів по частоті використання, що виділяє високочастотні і низькочастотні терміни.

У зв'язку з розглянутим переліком класифікацій можна зробити висновок про те, що **термін це багатогранне явище, що входить до складу великої кількості різних класифікацій.** Це можуть бути класифікації по логічному, лінгвістичного, наукознавчого і іншим принципам. Вони вказують на роль, місце і функцію терміна в науковій, економічній, політичній, управлінській та інших сферах функціонування сучасного суспільства.

Прийнято вважати, що термін відрізняється від звичайного слова абсолютної тенденцією до однозначності і значно більшою тенденцією до стійкості. Однак насправді крім виконання ролі в своїй системі, термін може дотримуватися тенденції до варіативності і багатозначності в спеціальному дискурсі.

Висновки до Розділу 1

Проблеми термінології та її суттєвий вплив на літературну норму зумовлюють дедалі більший інтерес мовознавців та лінгвістів до вивчення особливостей формування термінологічних систем. Опанування лексики та термінології туризму становить інтерес як для фахівців-лінгвістів, так і для спеціалістів, залучених до туристичної сфери, оскільки швидкий розвиток останньої як продуктивної галузі економіки зумовлює більшу диференційованість вимог до належного рівня підготовки працівників цієї сфери.

Туристична сфера є однією з найдинамічніших галузей економіки. Вона постійно розвивається і вдосконалюється, що призводить до появи нових видів туризму та, відповідно, нових термінів. Туристична сфера буде швидко розвиватися й надалі, навіть незважаючи на війну, катаклізми, пандемію тощо. Потреба в оптимізації та подальшому впорядкуванні туристичної термінології буде актуальною, позаяк виникає все більше й більше видів диференційованого туризму. Це створює необхідність у оптимізації та подальшому впорядкуванні туристичної термінології.

В ході дослідження, проведеного у першому розділі було встановлено джерела походження туристичних термінів, проаналізовано найбільш продуктивні методи їх утворення, визначено найбільш ефективні методи перекладу термінології сфери туризму.

Якщо завдання перекладу – забезпечення еквівалентності як «спільності змісту текстів оригіналу і перекладу», то при перекладі спеціальних текстів термінам слід приділяти особливу увагу: адже саме вони визначають інформаційний зміст спеціального тексту, будучи своєрідними ключами, організовують, структурують і кодують спеціальну інформацію.

РОЗДІЛ 2. РЕЛІЗАЦІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ТУРИСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ПЕРЕКЛАДІ

2.1. Специфіка перекладу термінів туристичної галузі

Проблема специфіки термінів і способів їх перекладу завжди виникала в мовознавстві. Вибір способу перекладу запозиченої лексики залежить від конкретних обставин.

Перш ніж розпочати дослідження мови сфери, необхідно в загальних рисах зупинитися на сутності цієї сфери людської діяльності. Туризм відноситься до важливих економічних і соціальних явищ сучасного суспільства. Він ж третьою за темпами росту галуззю в світі (після нафтовидобувної і автомобільної). За даними Всесвітньої туристичної організації (ВТО), протягом 1996-20210 років об'єм міжнародного туризму збільшився на 40%. Це, для багатьох країн, найважливіше джерело доходів.

Загальноприйнятим визначенням ВОТ терміну туризм є таким: **це діяльність особи, яка подорожує у свій вільний час протягом певного періоду за межі постійного місця проживання з іншою аніж діловою метою у відвідуваному місці.**

Із усього масиву матеріалу викладеного у першому розділі цілком очевидно, що існує відсутність єдиного розуміння поняття *термін*. Це пов'язано із тим, що представники різних дисциплін вкладають в це поняття своє особливе розуміння і по-різному його трактують. Саме тому важливо розглядати кожен термін не лише з лінгвістичної точки зору, але й з точки зору даної галузі. Термін повинен виконувати вимоги обох цих точок зору, відповідати ідеальним умовам. Таким умовами є однозначність, точність, стійкість, та відсутність експресивності.

Сам же туризм у сучасному світі виступає як надзвичайно багатий за змістом і розмаїтий за проявами соціальний феномен. Своїми функціями – світоглядною, культурно-пізнавальною, соціальною, комунікативною,

інтегративною, рекреаційною – він істотно впливає на людину, її ціннісні орієнтації, проце самопізнання та самовдосконалення.

Своїми багатогранными можливостями туризм забезпечує інтеграцію нашого поляризованого світу, завдяки безпосереднім, спонтанним контактам, що відбуваються між людьми, які уособлюють різні культури і способи життя, активно сприяє встановленню в світовому і регіональному суспільному просторі атмосфери добросусідства.

Останнім часом досить потужно розвивається зелений туризм, основне завдання якого полягає у відпочинку людей від міського шуму та метушні, ознайомленні із місцевими звичками та традиціями.

Сфера міжнародного туризму є однією з найбільших і динамічно розвиненою галузю у світі. Вона неминуче впливає на всі аспекти життя суспільства, включаючи мову.

Одним із найпоширеніших джерел поповнення термінологічної лексики туризму є переклад. Саме переклад сприяє виникненню та розповсюдженню еквівалентів лексичних одиниць, які, або одночасно запозичуються кількома мовами з єдиного джерела, або проходять кілька проміжних етапів послідовного запозичення в межах того чи іншого ланцюга мов.

Отже, переклад відіграє далеко не останню роль у розвитку мов. Бо це не лише намагання передати певну інформацію засобами іншої мови, але й випробування можливостей мови перекладу, її здатності передавати думку, висловлену іншою мовою. І якщо в мові перекладу бракує необхідних лексичних одиниць, саме перекладачі першими намагаються створити в ній відповідні лексичні еквіваленти.

Ситуація, коли в мові перекладу існує однозначний та офіційно закріплений еквівалент одиниці перекладу, очевидно, не викликає певних проблем при перекладі. Тоді як у другій ситуації, через відсутність загальноприйнятого еквівалента, виникають певні труднощі.

Безеквівалентність – це наслідки відображення національних характеристик окремих мовних рівнів. Безеквівалентна лексика – це лексичні

одиниці, у яких відбивається етнічно специфічна характеристика об'єктивної дійсності на понятійному та лінгвістичному рівнях.

Методом вирішення проблеми безеквівалентності можна назвати процес синонімізації. Під синонімізацією розуміється підбір та аналіз синонімів як певний спосіб розробки синоніміки галузевих термінів, що дозволяє вдосконалювати практику професійно орієнтованого перекладу. Даний метод дозволяє точніше взаємопов'язати терміни та їх поєднання певних сфер діяльності чи галузей знань.

Адекватний переклад галузевої термінології пов'язаний з розумінням та розподілом її смислового змісту вихідною мовою та позначення перекладною мовою.

І не можна не погодитися з тим, що базова навичка перекладача дійсно полягає в коректному присвоєнні словесних значень одиницям термінологічної системи або іншим одиницям тексту, розподіленим та засвоєним під час їх активного сприйняття у процесі перекладу. З метою розвитку цієї основної навички і важлива синонімізація.

Розглянемо основні способи перекладу термінів, запропоновані українськими перекладознавцями [5]:

1) **експлікація (описовий переклад)** – передача слова за допомогою розширеного пояснення значення англійського слова. Цей прийом використовують у випадку відсутності відповідного значення слова в словнику і в українській мові. Наприклад: *custom sterminals* – митні термінали, де здійснюється митний контроль; *Schengen States* – країни шенгенської групи.

2) **калькування (дослівний переклад)** – це переклад англійського слова або виразу шляхом точної передачі його засобами української мови. Наприклад: *Customs Service* – митна служба; *line watermark* – лінійний водяний знак;

3) **транскодування** – це такий спосіб безперекладного вживання іноземного слова, коли звукова або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Напр. *managemet* = менеджмент. Головними видами транскодування є транскрибування та транслітерування.

4) **транскрибування** – це передача вимови англійського слова українськими літерами, тобто передача його фонетичного обліку. Використовується як основний прийом перекладу при передачі імен, назв фірм і корпорацій. Наприклад: *Polaris* – *Поляріс*.

5) **транслітерація** – це передача літерами українського письма літер англійського письма, незалежно від вимови англійського слова. Наприклад: *confiscation* – *конфіскація*; *migrant* – *мігрант*. Прийом транслітерації можна використовувати в тих випадках, коли реалія, яку передають, в її англійському звучанні викликає в українського читача чіткі асоціації.

б) **переклад за допомогою використання еквівалентів**. Багато англійських термінів мають структуру та семантику, яка співпадає зі структурою та семантикою відповідних термінів української мови. До таких термінів можна підібрати еквіваленти. Напр. *holder of visa* – *володар візи*.

Значні труднощі при перекладі викликають терміни, до складу яких входять групи слів, – так звані багатокomпонентні терміни. Вони займають спеціальне місце в сучасній літературі туристичної сфери. Кожна область науки і техніки охоплює значну кількість таких термінів. Наприклад: *person enjoying the community right* – *особа, яка має право на вільне пересування*;

Однак існує ряд термінів-словосполучень, які не допускають дослівного перекладу, хоча мають еквіваленти в українській мові. Окремі елементи таких термінів відрізняються від компонентів еквівалента в українській мові. Наприклад: *ant trade* – *блошина торгівля*; у такому випадку перекладаємо із урахуванням контексту тобто **контекстуальними відповідниками (5)**.

(б) **Гібридний» переклад**, або використання варваризмів безпосередньо в терміні, що перекладають. Такі терміни під час перекладу можуть повністю або частково зберігати латинське написання. Розглянемо приклади: *VIP service та VIP tourism* перекладають українською як *VIP-сервіс та VIP-туризм* відповідно.

Найбільш складними для перекладу є терміни, окремі компоненти яких не мають нічого спільного з дійсним значенням, а часто навіть суперечать цьому значенню. Наприклад: *male* – *мандат* .

Крім того, під час перекладу іншомовних текстів, що містять туристичні терміни, часто виникають складнощі через деякі невідповідності мови оригіналу та мови перекладу, викликані: відсутністю аналогії між поняттям і реалією, невідповідністю або неповним збігом значень термінів, великою кількістю аббревіатур та скорочень, які складно розшифрувати, значною кількістю сленгових виразів та професіоналізмів.

2.2. Структурна класифікація термінів сфери туризму

Методом механічної вибірки було відібрано 300 термінів туристичної тематики та проаналізовано їх структуру відповідно до класифікації, запропонованої А.Я. Коваленко [24], яка виокремлює таку структурну будову термінів: 1) прості, які складаються з одного слова; 2) складні терміни складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс; 3) терміни-словосполучення складаються із декількох компонентів (слів). Наведемо приклади:

1. Прості терміни:

Cash – готівка;

Fine – штраф;

Guide – гід;

Carvalet – паркувальник;

Vacant – вільний / незайнятий;

Occupancy – завантаження готелю;

Alacarte – обслуговування по меню;

Tip – чайові;

Charge – розмір плати;

Gate – зона виходу на посадку;

Shuttle – «човникові» авіап перевезення;

Avalanche – потік;

Tariff – тариф;

Customs – митниця;

Duplex – двоповерховий номер.

2. Складні терміни:

Checkpoint – пункт пропуску;

Overnight – коротка поїздка;

Sightseeing – огляд визначних пам'яток;

Driver-guide – гід-водій;

Check-in – реєстрація;

Backcountry – віддалена місцевість;

Courier – представник туристичного агентства, супроводжуючий;

Backpacking – піший туризм;

Carriageway – проїжджа частина дороги;

Ecotourism – екотуризм;

Ecosystem – екосистема;

Non-acceptance – неприйняття (іншої культури);

Getaway – місце відпочинку;

Low-cost – авіакомпанія-лоукостер (бюджетні авіалінії);

Timeshare – Таймшер (купівля права користування номером протягом певного часу);

Tourleader – керівник туристичної групи;

Annex-room – номер, розташований не в основному корпусі готелю;

Baby-cot – дитяче ліжко.

3. Терміни-словосполучення:

Border guard – прикордонник;

Asylum applicant – заявник на статус біженця;

Foreign nationals – іноземні громадяни;

Limited-service hotel – готель з обмеженим набором послуг;

Agro tourism – агротуризм;

Incentive tour – заохочувальний тур;
Rural tourism – сільський туризм;
Extreme tours – екстремльні тури;
Sustainable tourism – екотуризм;
Independent travel – незалежний / «дикий» туризм;
Package tour – поїздка по путівці;
Front-of-the-house manager – адміністратор;
Shore excursion – екскурсія по узбережжю;
Day visitor – одноденна поїздка;
Heritage site – об'єкт культурної спадщини;
Meet and greet – зустріч після прибуття на місце призначення;
Hop on hop off tour – оглядова екскурсія по місту;
Accident insurance – страхування від нещасних випадків;
Country of residence – країна постійного місця проживання;
Fast-food outlet – заклад «швидкого харчування»;
Half board – проживання в готелі, що включає дворазове харчування;
Maintenance service – інженерна служба готелю;
Precious natural resources – цінні природні ресурси;
Security deposit – страховий депозит;
Maritime climate – морський клімат;
Last-minute package deal – горяща путівка;
Illegal immigrant – нелегал;
Baggage allowance – норма багажу, за який пасажир не здійснює оплату;
Boarding pass – посадковий талон;
Business class – Бізнес-клас;
Check-out time – розрахунковий час;
Connect room – два номери, з'єднані дверима;
Day-and-night room service – цілодобове обслуговування номера;
Dune view – кімната з видом на дюни, на пісок;
Excess baggage – перевага багажу;

Family room – номер, що складається з двох або декількох кімнат, з вітальнею та спальнею;

Manage existing booking – управління існуючим бронюванням;

Out of order – кімната не готова через несправність обладнання;

Rack rate – повний тариф вартості номера без знижок.

Приклади найбільш частотних термінів, що були перекладені на рівні словникових відповідників зведено у таблиці. Решта термінів подається у Додатку.

Шляхом кількісного аналізу були отримані дані, які наведені у таблиці нижче:

Табл.2.1.

Структурна класифікація туристичних термінів

№	Структура будова	Кількість	%
1	Прості	26	8,6%
2	Складні	34	11,3%
3	Терміни-словосполучення	240	80%
4	Разом	300	100%

Наше дослідження продемонструвало, що найбільш поширеною структурою є терміни-словосполучення. Під час дослідження також було встановлено, що більшість термінів – це назви, утворені за моделлю N+N, для позначення понять туристичної сфери.

2.3. Семантична класифікація термінів

Конотація конкретних слів може значно відрізнятись між моментами часу, дискурсами та дослідниками. Багато дослідників туризму відзначають розвиток специфічних туристичних дискурсів і професійних спеціальностей, таких як менеджмент і гостинність [39; 40]. Як стверджує Tribe [49, с. 645], «Туризм розвинув мережу комунікацій, яка включає професійні асоціації, конференції, книги та журнали». Однак він далі зазначає, що «дослідження туризму не

встановили нічого, що можна було б назвати традицією, яка могла б нав'язати свою власну єдність» (там само). Незважаючи на цю відсутність єдності, у концепції як дискурсивного поля інституціоналізація туристичних досліджень дозволила урядам часто «усунути з політичної сфери проблеми, які в іншому випадку були б політичними», а потім переробити їх у мабуть, більш нейтральна сфера туристичного менеджменту для розгляду «експертів». Ці експерти з туризму, можливо, живуть в інституційному середовищі як космополітичні інтелектуали, члени «нового племені» писарів, які наглядають за виробництвом і відтворенням туристичних знань.

Ураховуючи зазначену вище дивергентність у семантичній типології туристичних текстів ми вирішили звести дібрані терміни до семантичних мікрополів.

Використання семантичних мікрополів як методу опису термінологічної лексики пов'язано із поділом термінологічних лексичних одиниць на певні лексико-семантичні групи. Терміни, що входять до однієї тематичної групи, становлять відносно самостійну лексичну мікросистему, з огляду на їх внутрішні смислові відношення. Такі групи представляють собою мікрополя, що належать до певного спільного поля.

В процесі дослідження нами виявлено, що семантичне поле туризму становить найбільш загальне об'єднання слів, що показують дану сферу людської діяльності. Ми розділили його на 11 тематичних груп або мікрополів за ієрархічними критеріями.

Отже, в англійській мові у **семантичному полі туризму** нами виявлено 11 мікрополів:

1. Види туризму та подорожей :

Agricultural tourism – сільськогосподарський туризм;

Space travel/tourism – космічні подорожі/туризм;

Special interest holidays – канікули особливого інтересу;

Adventure holidays – пригодницькі канікули.

2. Розміщення туристів:

Floatel – плавучий готель, особливо човен, який використовується як готель;

Boutique hotel – бутик-готель;

Bungalow – бунгало;

Connecting rooms – суміжні кімнати;

Suite – Покращений номер у порівнянні зі стандартним (як правило, зі збільшеною площею);

Family suite – сімейний люкс.

3. Транспорт:

Canoe – каное;

Liner – лайнер;

Motorcoach – автокар;

Aerostatt – аеростат.

4. Устаткування:

Backscatter – зворотне розсіювання;

Baggage lockers – багажні камери;

Twin beds – двоспальні ліжка;

Berth – спальне місце;

Baggage (luggage) lift – багажний (підйомник);

Flight recorder – бортовий самописець;

Sleeperette – спальне місце;

Rollaway bed – розкладне ліжко.

5. Інвентар туриста :

Trunk – дорожня скриня;

Backpack – рюкзак;

Cabin bag – салонна сумка;

Road map – дорожня карта;

Registered baggage – зареєстрований багаж;

Sleeping bag – спальний мішок;

Luggage rack – полиця для багажу;

Rucksack – рюкзак.

6. Харчування:

Bill of fare – квитанція про проїзд;

Coffee shop – кав'ярня;

Bistro – бістро;

Drive-in restaurant – ресторан на автостоянці.

7. Особи в індустрії туризму:

Bell hop – посильний;

Concierge – консьєрж;

Animator – аніматор.

8. Послуги:

Aircraft leasing – лізинг літаків;

Vareboat charter – бербоут чартер;

After-sales service – післяпродажне обслуговування;

Back-ofhouse services – виїзні послуги;

Airport transfer – трансфер з аеропорту;

Baby-listening service – служба нагляду за дітьми в готелях;

Business services – обслуговування підприємств;

Wet lease – оренди з обслуговуванням.

9. Тарифи та оплата:

Bereavement fare – проїзд у зв'язку з тяжкою втратою;

Booking charge – плата за бронювання;

Cancellation charge – плата за скасування;

Admission charge – вхідна плата;

Daily delegate rate – розцінку, яка може бути розрахована по днях для кожного делегата;

Air Passenger Duty – обов'язок авіапасажирів;

Seaporture tax – податок на виїзд;

Instant purchase excursion fare – миттєва покупка екскурсійного квитка;

Daily room rate – добова вартість номера;

Airport maintenance tax – збір за обслуговування аеропорту.

10. Документи:

Baggage check – багажна квитанція;

Accident insurance – страхування від нещасних випадків;

Customs declaration – митна декларація;

Baggage tag – багажна бирка;

Embarkation card – посадочна карта;

Boarding pass – талон на посадку;

Booking form – форма бронювання;

Conjunction tickets – сполучні квитки;

Day return ticket – квиток у дві сторони;

Departure card – карта вильоту;

Landing card – посадкова карта;

Travel insurance – страхування подорожей;

Health declaration form – бланк декларації про стан здоров'я;

Entry visa – в'їзна віза;

Tourist card – туристична картка;

Hotel voucher – готельний ваучер.

11. Організації:

State tourism office – державне бюро туризму;

Commercial agency – комерційне агентство;

Regional tourism organization – регіональна туристична організація;

World Tourism Organization – Всесвітня туристична організація.

Результати кількісного аналізу наведені у таблиці 2.2.

Табл.2.2.

Тематична класифікація термінів

№	Мікрополе	Кількість	%
1	Види туризму та подорожей	12	4,7
2	Розміщення туристів	18	7
3	Транспорт	15	5,7
4	Устаткування	45	17,6
5	Інвентар туриста	24	9,4
6	Харчування	12	4,7
7	Особи в індустрії туризму	15	5,8
8	Послуги	24	9,4
9	Тарифи та оплата	27	10,5
10	Документи	48	18,8
11	Організації	15	5,8
12	Разом	255	100%

Отже, кожна з виділених тематичних груп не є відокремленою одна від одного. Це відкриті мікросистеми, члени яких вступають у певні зв'язки між собою. Як стверджує Перебийніс В.С.: «... з будь-якого семантичного поля, через більш чи менш довгий ланцюжок опосередкованих ланок можна потрапити у будьяке інше поле».

Галузь термінології, з одного боку, замкнута, а з іншого – перебуває в неперервній взаємодії з повсякденним мовленням.

Наше дослідження продемонструвало, що найбільш поширеним є тематична група «Документи».

2.4. Способи перекладу туристичних термінів українською мовою

Дослідженнями у сфері перекладу туристичних текстів займалися багато вітчизняних та закордонних вчених. Серед них К.Райс [48], А. Нойберг [44], Дафф [41]. К.Райс та А. Нойберг висловили думку, що туристичні тексти не варто перекладати, а потрібно переказувати. Так, А.Дафф вважає, що проблемою неякісного перекладу є власне перекладач, який перекладає не враховуючи особливості менталітету реципієнтів. У цьому випадку переклад зводиться до буквалізму. Переклад таких аспектів як то інформація про побут, звичаї, традиції, особливості йменування культурних об'єктів, поведінки та традицій місцевих жителів мають бути коректно переданими та максимально адекватними. Адже будь-який турист повинен із легкістю знаходити потрібну інформацію у своєму путівнику або ж на карті.

Безсумнівно, прийнято вважати, що основним завданням перекладача є передача функцій та інформації тексту як найбільш суттєвої одиниці лінгвістичної ієрархії. Відповідно, перекладачеві варто зосереджувати увагу на специфіці актуальної передачі контексту термінологічної лексики сфери туризму.

Туристичний переклад розглядається як варіація науково-технічного перекладу. Він стає все більш важливим у зв'язку з розвитком співробітництва та обміну досвідом в сфері туризму, а також із його розвитком. Варто відзначити, що це один із складних видів перекладу, який вимагає особливої кваліфікації перекладача. Серед специфічних рис туристичного перекладу варто відзначити широке використання термінів, які вимагають точного і однозначного перекладу. Тому при перекладі термінів сфери туризму перекладач може зіштовхнутися з найрізноманітнішими труднощами та проблемами.

Методом механічної вибірки було відібрано 300 термінів та проаналізовано способи їхнього перекладу на українську мову. Проаналізуємо переклад туристичних термінів способом калькування, експлікації та транскодування. Наприклад:

1. Калькування:

- 1) *Customs Service* – митна служба;
- 2) *Admission charge* - вхідна плата;
- 3) *Arrival schedule* – графік за їзду;
- 4) *Line watermark* – лінійний водяний знак;
- 5) *Driver-guide* – гід-водій;
- 6) *Foreign nationals* – іноземні громадяни;
- 7) *Independent travel* – незалежний / «дикий» туризм;
- 8) *Travel agent* – туристичний агент;
- 9) *Contract Serviceman* – військовослужбовець за контрактом;
- 10) *Barrier sentry* – вартовий біля шлагбауму;
- 11) *Sport therapist* - спортивний терапевт;
- 12) *Space tourism* – космічний туризм;
- 13) *Air traffic controller* – авіадиспетчер;
- 14) *Architectural and historical resources* – архітектурно-історичні ресурси;
- 15) *Natural disaster* – стихійне лихо;
- 16) *Rock formation* – кам'яне утворення;
- 17) *Precious natural resources* – цінні природні ресурси;
- 18) *Security deposit* – страховий депозит;
- 19) *Maritime climate* – морський клімат;
- 20) *Land territory* – сухопутна територія;
- 21) *Daily flight* – щоденний рейс;
- 22) *Decorative art*- декоративне мистецтво;
- 23) *Mild climate* – м'який клімат;
- 24) *Special offers* - спеціальні пропозиції;
- 25) *Standart room* – стандартний номер;
- 26) *Travel agency* – турагенство;
- 27) *Satellite television* – супутникове телебачення;
- 28) *Sea view* – вид на море;
- 29) *Boarding pass* – посадковий талон;

- 30) *Conference hall* – конференц зал;
- 31) *Corner room* – кутова кімната;
- 32) *Direct flight* – прямий рейс;
- 33) *Early breakfast* – ранній сніданок;
- 34) *Economy class* – економ клас;
- 35) *Package treatment* – комплексне лікування;
- 36) *Computerized communication system* – комп'ютеризована система зв'язку;
- 37) *Art gallery* – художня галерея;
- 38) *Art deco* – арт деко;
- 39) *Consumer motivation* – мотивація споживача;
- 40) *Precious natural resources* – цінні природні ресурси;
- 41) *Security deposit* – страховий депозит;
- 42) *Maritime climate* – морський клімат;
- 43) *Business class* – Бізнес-клас;
- 44) *Adventure holidays* – пригодницькі канікули;
- 45) *Forest littering* – засмічення лісів;
- 46) *Space travel/tourism* – космічні подорожі/туризм;
- 47) *Boutique hotel* – бутик-готель;
- 48) *Bungalow* – бунгало;
- 49) *Connecting rooms* – суміжні кімнати;
- 50) *Family suite* - сімейний люкс;
- 51) *Canoe* – каное;
- 52) *Liner* – лайнер;
- 53) *Motorcoach* – автокар;
- 54) *Aerostatt* – аеростат;
- 55) *Backscatter* – зворотне розсіювання;
- 56) *Baggage lockers* – багажні камери;
- 57) *Twin beds* – двоспальні ліжка;
- 58) *Berth* – спальне місце;
- 59) *Baggage (luggage) lift* – багажний (підйомник);

- 60) *Flight recorder* – бортовий самописець;
- 61) *Back-of-house services* – виїзні послуги;
- 62) *Aircraft leasing* – лізинг літаків;
- 63) *Vareboat charter* – бербоут чартер;
- 64) *Business services* – обслуговування підприємств;
- 65) *Baggage check* – багажна квитанція;
- 66) *Customs declaration* – митна декларація;
- 67) *Baggage tag* – багажна бирка;
- 68) *Embarkation card* – посадочна карта;
- 69) *Booking form* – форма бронювання;
- 70) *Conjunction tickets* – сполучні квитки;
- 71) *Departure card* – карта вильоту;
- 72) *Landing card* – посадкова карта;
- 73) *Travel insurance* – страхування подорожей;
- 74) *Entry visa* – в'їзна віза;
- 75) *Tourist card* – туристична картка;
- 76) *Hotel voucher* – готельний ваучер;
- 77) *State tourism office* – державне бюро туризму;
- 78) *Commercial agency* – комерційне агентство;
- 79) *Regional tourism organization* – регіональна туристична організація;
- 80) *World Tourism Organization* – Всесвітня туристична організація;
- 81) *Customs Service* – митна служба;
- 82) *Line watermark* – лінійний водяний знак;
- 83) *Driver-guide* – гід-водій;
- 84) *Satellite television* – супутникове телебачення
- 85) *Corner room* – кутова кімната;
- 86) *Direct flight* – прямий рейс;
- 87) *Early breakfast* – ранній сніданок;
- 88) *Package treatment* – комплексне лікування;
- 89) *Consumer motivation* – мотивація споживача;

- 90) *Gambling establishment* – заклад ігрового бізнесу;
- 91) *Hotel Rating System* – система класифікації готелів;
- 92) *Landscape anthropogenation* – антропогенізація ландшафту;
- 93) *Shore excursion* – екскурсія по узбережжю;
- 94) *Computerized communication system* – комп'ютеризована система зв'язку.

2. Експлікація:

- 1) *Airport transfer* – трансфер з аеропорту;
- 2) *Airport maintenance tax* – збір за обслуговування аеропорту;
- 3) *Agricultural tourism* – сільськогосподарський туризм;
- 4) *Day return ticket* – квиток у дві сторони;
- 5) *Health declaration form* – бланк декларації про стан здоров'я;
- 6) *Barrier sentry* – вартовий біля шлагбауму;
- 7) *Baggage allowance* – норма багажу, за який пасажир не здійснює оплати;
- 8) *Baby-listening service* – служба нагляду за дітьми в готелях;
- 9) *Wet lease* – оренди з обслуговуванням;
- 10) *En-suite room* – кімната з санвузлом;
- 11) *Gambling establishment* – заклад ігрового бізнесу;
- 12) *Bereavement fare* – проїзд у зв'язку з тяжкою втратою;
- 13) *Booking charge* – плата за бронювання;
- 14) *Cancellation charge* – плата за скасування;
- 15) *Custom sterminals* – митні термінали, де здійснюється митний контроль;
- 16) *Courier* – представник туристичного агентства, супроводжуючий;
- 17) *Carriageway* – проїжджа частина дороги;
- 18) *Daily delegate rate* – розцінку, яка може бути розрахована по днях для кожного делегата;
- 19) *Sea view* – вид на море;
- 20) *Outdoor pursuits leader* – керівник занять на свіжому повітрі;
- 21) *Tourist in formation center assistant* – співробітник туристичного інформаційного центру;

- 22) *Package tour* – поїздка по путівці;
- 23) *Back of the house* – службові приміщення готелю;
- 24) *Back-of-the-house service* – служба прибирання, харчування (в готелі);
- 25) *Air Passenger Duty* – Обов'язок авіапасажирів;
- 26) *Scheduled flight* – рейс за розкладом;
- 27) *Hop on hop off tour* – оглядова екскурсія по місту;
- 28) *Daily average rate (DAR)* – середня ціна за добу;
- 29) *Seaport tax* – податок на виїзд;
- 30) *Instant purchase excursion fare* – миттєва покупка екскурсійного квитка;
- 31) *Daily room rate* – добова вартість номера;
- 32) *Schengen States* – країни шенгенської групи;
- 33) *Occupancy* – завантаження готелю,
- 34) *Charge* – розмір плати,
- 35) *Checkpoint* – пункт пропуску,
- 36) *Drive-in restaurant* – ресторан на автостоянці;
- 37) *Suite* – покращений номер у порівнянні зі стандартним (як правило, зі збільшеною площею);
- 38) *After-sales service* – післяпродажне обслуговування;
- 39) *Sightseeing* – огляд визначних пам'яток;
- 40) *Non-acceptance* – неприйняття (іншої культури);
- 41) *Getaway* – місце відпочинку;
- 42) *Floatel* – плавучий готель, особливо човен, який використовується як готель;
- 43) *Event organizer* – організатор заходу;
- 44) *Back of the house* – службові приміщення готелю;
- 45) *Arrival schedule* – графік за'їзду;
- 46) *Departure point* – пункт відправлення;
- 47) *Meeting point* – місце зустрічі;
- 48) *Fast-food outlet* – заклад «швидкого харчування»;

- 49) *Family room* – номер, що складається з двох або декількох кімнат, з вітальнею та спальнею;
- 50) *Manage existing booking* – управління існуючим бронюванням;
- 51) *Out of order* – кімната не готова через несправність обладнання;
- 52) *Rack rate* – повний тариф вартості номера без знижок;
- 53) *Hall porter* – носій багажу;
- 54) *Easing of visa rules* – послаблення візового режиму;
- 55) *Gambling establishment* – заклад ігрового бізнесу;
- 56) *Heritage asset* – об'єкт культурно-історичної спадщини;
- 57) *Back-of-the-house service* – служба прибирання, харчування (в готелі);
- 58) *Area code* – код міста;
- 59) *Insurance contract* – договір страхування;
- 60) *Artistic monument* – пам'ятка мистецтва;
- 61) *Car rental* – оренда автомобіля;
- 62) *Check-out time* – розрахунковий час;
- 63) *Connect room* – два номери, з'єднані дверима;
- 64) *Baggage storage* – зберігання багажу;
- 65) *Baggage check-in* – реєстрація багажу;
- 66) *Certification body* – орган сертифікації;
- 67) *To enhance a position* – зміцнити позицію (на туристичному ринку);
- 68) *Day-and-night room service* – цілодобове обслуговування номера;
- 69) *Dune view* – кімната з видом на дюни, на пісок;
- 70) *Hotel resident* – постоялець готелю;
- 71) *Hotel Rating System* – система класифікації готелів;
- 72) *Landscape anthropogenation* – антропогенізація ландшафту;
- 73) *Leisure program* – програма дозвілля;
- 74) *Custom terminals* – митні термінали, де здійснюється митний контроль;
- 75) *Gate* – зона виходу на посадку;
- 76) *Courier* – представник туристичного агентства, супроводжуючий;
- 77) *Carriageway* – проїжджа частина дороги;

- 78) *Limited-service hotel* – готель з обмеженим набором послуг;
- 79) *Outdoor pursuits leader* – керівник занять на свіжому повітрі;
- 80) *Tourist information center assistant* – співробітник туристичного інформаційного центру;
- 81) *Airport baggage handler* – робочий багажної служби аеропорту;
- 82) *Return ticket* – білет туди і назад;
- 83) *Jumping-off point* – початковий пункт (маршруту);
- 84) *Frequent flyer* – часто літаючий пасажир;
- 85) *Meet and greet* – зустріч після прибуття на місце призначення;
- 86) *Country of residence* – країна постійного місця проживання;
- 87) *Half board* – проживання в готелі, що включає дворазове харчування;
- 88) *Hop on hop off tour* – оглядова екскурсія по місту;
- 89) *Accident insurance* – страхування від нещасних випадків;
- 90) *Country of residence* – країна постійного місця проживання;
- 91) *Fast-food outlet* – заклад «швидкого харчування»;
- 92) *Half board* – проживання в готелі, що включає дворазове харчування;
- 93) *Maintenance service* – інженерна служба готелю;
- 94) *Baggage allowance* – норма багажу, за який пасажир не здійснює оплати,
- 95) *Labour cost* – вартість створення одного робочого місця;
- 96) *Exclusive private rates* – Ексклюзивні особливі ціни для будь-якої категорії пасажирів;
- 97) *Special interest holidays* – канікули особливого інтересу;
- 98) *Family room* – Номер, що складається з двох або декількох кімнат, з вітальнею та спальнею;
- 99) *Incoming* – Діяльність турфірми з прийому іноземних туристів, в'їзний туризм;
- 100) *Junior suite* – Номер, більший за площею ніж сьют, з обгородженим спальним місцем, яке можна перетворити на вітальню;
- 101) *Occupancy* – Кількість проживаючих у готелі – тур. (Заняття, тимчасове володіння – заг.);

- 102) *Limited-service hotel* – готель з обмеженим набором послуг;
- 103) *Out of order* – Кімната не готова через несправність обладнання;
- 104) *Rack rate* – Повний тариф вартості номера без знижок;
- 105) *Suite* – Покращений номер у порівнянні зі стандартним (як правило, зі збільшеною площею);
- 106) *Superior* – Покращений номер у порівнянні зі стандартним (як правило, менше сьютта);
- 107) *Seat pitch* – відстань між місцями (в літаку);
- 108) *Alacarte* – обслуговування по меню;
- 109) *Confinement facility* – місце утримання під арештом;
- 110) *Asylum applicant* – заявник на статус біженця;
- 111) *Superior* – Покращений номер у порівнянні зі стандартним (як правило, менше сьютта);
- 112) *Heritage site* – об'єкт культурної спадщини;
- 113) *Meet and greet* – зустріч після прибуття на місце призначення;
- 114) *Alacarte* – обслуговування по меню;
- 115) *Confinement facility* – місце утримання під арештом;
- 116) *Asylum applicant* – заявник на статус біженця;
- 117) *Package tour* – поїздка по півіці;
- 118) *Scheduled flight* – рейс за розкладом;
- 119) *Shore excursion* – екскурсія по узбережжю;
- 120) *Hop on hop off tour*-оглядова екскурсія по місту;
- 121) *Room facilities* – зручності в номері;
- 122) *Daily average rate (DAR)* – середня ціна за добу;
- 123) *Accident insurance* – страхування від нещасних випадків;
- 124) *En-suite room* – кімната з санвузлом;
- 125) *Exit visa* – віза на виїзд;
- 126) *Visa waiver* – відмова від візи;
- 127) *Honeymoon room* – номер для молодят;
- 128) *Easing of visa rules* – послаблення візового режиму;

129) *Seat pitch* – відстань між місцями (в літаку);

130) *Travel data* – відомості про поїздку;

131) *Visa waiver* – відмова від візи;

132) *Work permit* – дозвіл на роботу;

133) *Last-minute package deal* – «горяща» путівка;

134) *Annex-room* – Номер, розташований не в основному корпусі готелю.

3. Транскрибування:

А) Транслітерація:

1) *Aquapark* – аквапарк;

2) *Migrant* – мігрант;

3) *Bistro* – бістро;

4) *Animator* – аніматор.

Б) Транскрибування :

1) *Confiscation* – конфіскація;

2) *Polaris* – поляріс;

3) *Guide* – гід;

4) *Baggage* – багаж;

5) *Playroom* – плейрум;

6) *Timeshare* – Таймшер;

7) *Concierge* - консьєрж;

8) *Confiscation* – конфіскація.

2.5. Варіативність та гібридність при перекладі

Варіативність перекладу може бути зумовлена двома основними причинами: відмінність у тлумаченні та розумінні перекладачем змісту оригіналу; свідомо позиція перекладача, тобто перекладач свідомо змінює, додає або опускає, певні значення у своєму перекладі. Залежно від наявності або відсутності еквівалентів, труднощі перекладу класифікуються за рівнями мови:

фонетичний / фонографічний та усний; морфологічний; лексичний (конкретний клас / тип / категорія лексичних одиниць); лексико-семантичний (особливості вживання лексичних одиниць у переносному значенні / другорядна номінація); синтаксичний; текстовий.

Причини використання варіативності при перекладі туристичних термінів обумовлені як лінгвістичними, так і екстралінгвістичними факторами. До лінгвістичних причин можна віднести: відсутність лексичної одиниці в словниковому фонді мови перекладу (безеквівалентна лексика або okazіоналізми); невідповідність в семантиці лексичних одиниць; відсутність фразеологізмів в мові перекладу; фонетичні відмінності між мовами. До екстралінгвістичних причин відносяться: атрактивна функція назви, яка тісно пов'язана з залученням людей до користування путівниками; відсутність фонових знань у туристів; недостатній рівень професіоналізму перекладача.

Підбір еквівалента – це найстабільніший спосіб перекладу тієї або іншої одиниці оригіналу в усіх або, майже в усіх випадках, що не залежить або майже не залежить від контексту. Наведемо приклади:

- 1) *Extreme tours* – екстремальні тури;
- 2) *Tourism formalities* – туристичні формальності;
- 3) *Tourism import* – туристичний імпорт;
- 4) *Visa system* – візова система;
- 5) *Border guard* – прикордонник;
- 6) *Foreign nationals* - іноземні громадяни;
- 7) *Incentive tour* – заохочувальний тур
- 8) *Bell hop* – посильний;
- 9) *Hall porter* – носій багажу;
- 10) *Rural tourism* – сільський туризм;
- 11) *Sport therapist* – спортивний терапевт;
- 12) *Peat muds* – торфові грязі;
- 13) *Daily flight* – щоденний рейс;
- 14) *Day pass* – проїзний документ;

- 15) *Carvalet* – паркувальник;
- 16) *Duplex* – двоповерховий номер;
- 17) *Extreme tours* – екстремльні тури;
- 18) *Baggage (luggage) trolley* – перевезення багажу;
- 19) *Sleeperette* – спальне місце;
- 20) *Rollaway bed* – розкладне ліжко;
- 21) *Trunk* – дорожня скриня;
- 22) *Backpack* – рюкзак;
- 23) *Cabin bag* – салонна сумка;
- 24) *Road map* – дорожня карта;
- 25) *Registered baggage* – зареєстрований багаж;
- 26) *Sleeping bag* – спальний мішок;
- 27) *Luggage rack* – полиця для багажу;
- 28) *Rucksack* – ранець;
- 29) *Area code* – код міста;
- 30) *Bill of fare* – квитанція про проїзд;
- 31) *Coffee shop* – кав'ярня;
- 32) *Insurance contract* – договір страхування;
- 33) *Artistic monument* – пам'ятка мистецтва;
- 34) *Car rental* – оренда автомобіля;
- 35) *Certification body* – орган сертифікації;
- 36) *Tourism formalities* – туристичні формальності;
- 37) *Tourism import* – туристичний імпорт.

Контекстуальний відповідник

- 1) *Independent travel* – незалежний / «дикий» туризм;
- 2) *Front-of-the-house manager* – адміністратор;
- 3) *Daily average rate (DAR)* – середня ціна за добу;
- 4) *Prepaid room* – оплачений номер;
- 5) *Self-guided tour* – самостійний туризм;

- 6) *Culinary tourism* – гастрономічний туризм;
- 7) *Full board / American plan (AP)* – повний пансіон;
- 8) *Access drive* – під'їзна дорога;
- 9) *Excess baggage* – перевага;
- 10) *Last-minute package deal* – горяща путівка;
- 11) *Health farm* – санаторій;
- 12) *Jumping-off point* – початковий пункт (маршруту);
- 13) *Occurance* – завантаження готелю;
- 14) *Gate* – зона виходу на посадку;
- 15) *Shuttle* – «човникові» авіап перевезення;
- 16) *Check-in* – реєстрація.

Гібридний переклад

- 1) *Ecotourism*- екотуризм;
- 2) *Ecosystem* – екосистема;
- 3) *Agro tourism* – агротуризм;
- 4) *Extreme tours* – екстрім тури;
- 5) *Art gallery* – артгалерея;
- 6) *Art deco* – артдеко.

Шляхом кількісного аналізу були отримані дані, які наведені у таблиці нижче:

Табл. 2.3.

Способи перекладу термінів сфери туризму

№	Спосіб перекладу	%
1.	Калькування, або дослівний переклад	31,4
2.	Експлікація	45%
3.	Еквівалент	12,3%
4.	Контекстуальний відповідник	5,3%
5.	Транскодування	4%
6.	Гібридний переклад	6%
	Разом	100%

Отже, згідно кількісного аналізу за даними нашого дослідження найчастотнішим способом перекладу термінів сфери туризму стала трансформація експлікації 45% від усього масиву дібраних та перекладених термінів. Пояснити це можна тим фактом, що термінологічні системи англійської та української мов суттєво різняться. В англійській мові наявні або ж власні усталені терміни щодо йменування туристичних послуг, документів тощо, або ж запозичені, які потребують додаткового роз'яснення для мандрівників.

Друге місце посідає **калькування або дослівний переклад – 31,4%**. Це пов'язано із тим, що калькування є однією із найбільш поширених перекладацьких трансформацій, яка забезпечує еквівалентність і досягнення однозначної співвіднесеності з оригінальним словом. Необхідно також відзначити, що калькування більшою мірою забезпечує інтернаціональність змісту термінів при збереженні їх національної форми, що відіграє важливу роль при перекладі туристичної лексики з англійської мови на українську.

Підбір еквівалента – 12,3% складає, що якраз і пояснюється тим фактом, що у мовах, які порівнюються терміносистеми різняться і еквіваленти підібрати досить складно.

Транскодування – це такий спосіб безперекладного вживання іноземного слова, коли звукова та / або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Таких варіантів перекладу – лише 4%.

Переклад за допомогою еквівалентів або контекстуальних відповідників становить 12,3% та 5,3 % відповідно. Україномовна термінологія використовує багато запозичень та калькувань. Навіть за умови наявності відповідників у національному літературному варіанті мови під час перекладу віддають перевагу англійським термінам, а вони, своєю чергою, швидше асимілюються в мові. На нашу думку, доцільно використовувати іншомовні запозичення лише в тих випадках, коли в українській мові не існує реалії для позначення певного терміна.

Гібридний переклад або використання варваризмів безпосередньо в терміні що перекладають становить 6%. Такі терміни під час перекладу можуть повністю або частково зберігати латинське написання.

Отже, робоча гіпотеза, яка висувалася у першому розділі щодо домінування трансформації переклад за допомогою еквівалента не підтвердилася. Превалюючою трансформацією є експлікація, (описовий метод) - це лексико-граматична трансформація, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, яке описує (експлікує) її значення мовою перекладу, тобто, власне, надається пояснення значення одиниці мови, відповідник якої відсутній у цільовій мові. Ці результати збігаються з думкою багатьох дослідників про те, що існують суттєві відмінності між туристичною термінологією в українській та англійській мовах, а шлях їх подолання при перекладі – використання зазначеної вище трансформації.

Висновки до Розділу 2

Термін – це спеціальне слово чи словосполучення, прийняте в певній професійній сфері та вживається за певних умов.

Туризм – це діяльність особи, яка подорожує у свій вільний час протягом певного періоду за межі постійного місця проживання з іншою аніж діловою метою у відвідуваному місці.

Кожен термін потребує аналізу не лише з лінгвістичної точки зору, але й з точки зору даної галузі. Термін повинен виконувати вимоги обох цих точок зору, відповідати ідеальним умовам. Таким умовами є однозначність, точність, стійкість, та відсутність експресивності.

Структурна будова термінів є такою: 1) прості, які складаються з одного слова; 2) складні терміни складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс; 3) терміни-словосполучення складаються із декількох компонентів (слів). у семантичному полі туризму нами виявлено 11 мікрополів: 1) види туризму та подорожей; 2) розміщення туристів; 3) транспорт; 4) устаткування; 5)

інвентар туриста; 6) харчування; 7) особи в індустрії туризму; 8) послуги; 9) тарифи та оплата; 10) документи; 11) організації. Найбільш поширеною є тематична група «Документи».

Проведене дослідження дає можливість стверджувати, що одним з найбільш продуктивних джерел збагачення україномовної терміносистеми туризму є запозичення. Використання запозичення може бути зумовлене тим, що на лексичному або когнітивному (концептуальному) рівні такого поняття немає у мові, на яку здійснюється переклад, або з метою заміни більш громіздкого поняття однією лексичною одиницею.

Найчастотнішим способом перекладу термінів сфери туризму стала трансформація експлікації 45% від усього масиву дібраних та перекладених термінів. Пояснити це можна тим фактом, що термінологічні системи англійської та української мов суттєво різняться. В англійській мові наявні або ж власні усталені терміни щодо йменування туристичних послуг, документів тощо, або ж запозичені, які потребують додаткового роз'яснення для мандрівників.

Друге місце посідає **калькування або дослівний переклад – 31,4%**. Це пов'язано із тим, що калькування є однією із найбільш поширених перекладацьких трансформацій, яка забезпечує еквівалентність і досягнення однозначної співвіднесеності з оригінальним словом. Необхідно також відзначити, що калькування більшою мірою забезпечує інтернаціональність змісту термінів при збереженні їх національної форми, що відіграє важливу роль при перекладі туристичної лексики з англійської мови на українську.

Підбір еквівалента – 12,3% складає, що якраз і пояснюється тим фактом, що у мовах, які порівнюються терміносистеми різняться і еквіваленти підібрати досить складно.

Транскодування – це такий спосіб безперекладного вживання іноземного слова, коли звукова та / або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Таких варіантів перекладу – лише 4%.

Переклад за допомогою еквівалентів або контекстуальних відповідників становить 12,3% та 5,3 % відповідно. Україномовна термінологія використовує

багато запозичень та калькувань. Навіть за умови наявності відповідників у національному літературному варіанті мови під час перекладу віддають перевагу англomовним термінам, а вони, своєю чергою, швидше асимілюються в мові. На нашу думку, доцільно використовувати іншомовні запозичення лише в тих випадках, коли в українській мові не існує реалії для позначення певного терміна.

Гібридний переклад або використання варваризмів безпосередньо в терміні що перекладають становить 6%. Такі терміни під час перекладу можуть повністю або частково зберігати латинське написання.

Отже, робоча гіпотеза, яка висувалася у першому розділі щодо домінування трансформації переклад за допомогою еквівалента не підтвердилася. Превалюючою трансформацією є експлікація, (описовий метод) - це лексико-граматична трансформація, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, яке описує (експлікує) її значення мовою перекладу, тобто, власне, надається пояснення значення одиниці мови, відповідник якої відсутній у цільовій мові.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Термінологія – це сукупність одиниць спеціальної номінації деякої галузі знань, ізоморфна система її понять та обслуговуюча її комунікативні потреби.

Терміносистема – це система термінів у певній галузі, підгалузі наукового знання, що обслуговує наукову теорію та наукову концепцію.

Джерелами терміносистеми є термінології. Термін – елемент термінології (терміносистеми), що є сукупністю всіх варіантів немовного знаку, що виражають спеціальні поняття певної галузі діяльності.

Термін – це спеціальне слово чи словосполучення, прийняте в певній професійній сфері та вживається за певних умов.

Туризм – це діяльність особи, яка подорожує у свій вільний час протягом певного періоду за межі постійного місця проживання з іншою аніж діловою метою у відвідуваному місці.

Кожен термін не лише з лінгвістичної точки зору, але й з точки зору даної галузі. Термін повинен виконувати вимоги обох цих точок зору, відповідати ідеальним умовам. Такими умовами є однозначність, точність, стійкість, та відсутність експресивності.

Сам же туризм у сучасному світі виступає як надзвичайно багатий за змістом і розмаїтий за проявами соціальний феномен. Своїми функціями – світоглядною, культурно-пізнавальною, соціальною, комунікативною, інтегративною, рекреаційною – він істотно впливає на людину, її ціннісні орієнтації, про це самопізнання та самовдосконалення.

Своїми багатогранними можливостями туризм забезпечує інтеграцію нашого поляризованого світу, завдяки безпосереднім, спонтанним контактам, що відбуваються між людьми, які уособлюють різні культури і способи життя, активно сприяє встановленню в світовому і регіональному суспільному просторі атмосфери добросусідства.

Сфера міжнародного туризму є однією з найбільших і динамічно розвиненою галузею у світі. Вона неминуче впливає на всі аспекти життя суспільства, включаючи мову.

Сфера міжнародного туризму є однією з найбільших і динамічно розвиненою галузею у світі. Вона неминуче впливає на всі аспекти життя суспільства, включаючи мову.

Переклад відіграє далеко не останню роль у розвитку мов. Бо це не лише намагання передати певну інформацію засобами іншої мови, але й випробування можливостей мови перекладу, її здатності передавати думку, висловлену іншою мовою. І якщо в мові перекладу бракує необхідних лексичних одиниць, саме перекладачі першими намагаються створити в ній відповідні лексичні еквіваленти.

Структурна будова термінів є такою: 1) прості, які складаються з одного слова; 2) складні терміни складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс; 3) терміни-словосполучення складаються із декількох компонентів (слів). у семантичному полі туризму нами виявлено 11 мікрополів: 1) види туризму та подорожей; 2) розміщення туристів; 3) транспорт; 4) устаткування; 5) інвентар туриста; 6) харчування; 7) особи в індустрії туризму; 8) послуги; 9) тарифи та оплата; 10) документи; 11) організації. Найбільш поширеною є тематична група «Документи».

Проведене дослідження дає можливість стверджувати, що одним з найбільш продуктивних джерел збагачення україномовної терміносистеми туризму є запозичення. Використання запозичення може бути зумовлене тим, що на лексичному або когнітивному (концептуальному) рівні такого поняття немає у мові, на яку здійснюється переклад, або з метою заміни більш громіздкого поняття однією лексичною одиницею.

Найчастотнішим способом перекладу термінів сфери туризму стала трансформація експлікації 45% від усього масиву дібраних та перекладених термінів. Пояснити це можна тим фактом, що термінологічні системи англійської та української мов суттєво різняться. В англійській мові наявні або ж власні

усталені терміни щодо йменування туристичних послуг, документів тощо, або ж запозичені, які потребують додаткового роз'яснення для мандрівників.

Друге місце посідає калькування або дослівний переклад - 31,4%. Це пов'язано із тим, що калькування є однією із найбільш поширених перекладацьких трансформацій, яка забезпечує еквівалентність і досягнення однозначної співвіднесеності з оригінальним словом. Необхідно також відзначити, що калькування більшою мірою забезпечує інтернаціональність змісту термінів при збереженні їх національної форми, що відіграє важливу роль при перекладі туристичної лексики з англійської мови на українську.

Підбір еквівалента – 12,3% складає, що якраз і пояснюється тим фактом, що у мовах, які порівнюються терміносистеми різняться і еквіваленти підібрати досить складно.

Транскодування – це такий спосіб безперекладного вживання іноземного слова, коли звукова та / або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Таких варіантів перекладу – лише 4%.

Переклад за допомогою еквівалентів або контекстуальних відповідників становить 12,3% та 5,3 % відповідно. Україномовна термінологія використовує багато запозичень та калькувань. Навіть за умови наявності відповідників у національному літературному варіанті мови під час перекладу віддають перевагу англійським термінам, а вони, своєю чергою, швидше асимілюються в мові. На нашу думку, доцільно використовувати іншомовні запозичення лише в тих випадках, коли в українській мові не існує реалії для позначення певного терміна.

Гібридний переклад або використання варваризмів безпосередньо в терміні що перекладають становить 6%. Такі терміни під час перекладу можуть повністю або частково зберігати латинське написання.

Отже, робоча гіпотеза, яка висувалася у першому розділі щодо домінування трансформації переклад за допомогою еквівалента не підтвердилася. Превалюючою трансформацією є експлікація, (описовий метод) - це лексико-граматична трансформація, коли лексична одиниця мови оригіналу

замінюється словосполученням, яке описує (експлікує) її значення мовою перекладу, тобто, власне, надається пояснення значення одиниці мови, відповідник якої відсутній у цільовій мові. Ці результати збігаються з думкою багатьох дослідників про те, що існують суттєві відмінності між туристичною термінологією в українській та англійській мовах, а шлях їх подолання при перекладі – використання зазначеної вище трансформації.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш детальному аналізі англійських туристичних термінів та їх еквівалентів в українській мові та вивченні шляхів заміни запозиченої лексики власне українською.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аветсова Д.С. Комунікативні аспекти англomовної туристичної реклами // *Гуманітарні науки*. вип. 8. Київ : вид. КПУ, 2008. С. 1–8.
2. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання. Київ : Знання України, 2002. 227 с.
3. Англійська для туристичного бізнесу: професії, поезія та незвичайні тури. Сайт Yappi.com.ua. URL: <https://yappi.com.ua/ua/posts/read/anglijskij-dlya-turisticheskogo-biznesa> (дата звернення: 16.12.2021).
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис / І. Р. Вихованець. Київ : Либідь, 1993. 368
5. Гудманян А.Г., Сітко А.В., Єнчева Г.Г. Основи перекладознавства. Навчальний посібник для студентів. Вінниця: Нова книга, 2020. 352 с.
6. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи терміноутворення: Семантичний та соціолінгвістичний аспект. Київ : Вид. дім «КМ Academia», 2000. 218 с.
7. Демецька В.В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми: монографія. Херсон: МЧП «Норд», 2006. 378 с.
8. Дудок Р.І. Значення слова як семантичний диференціал // *Вісник Львівського університету*. Львів, 2003. Серія «Іноземні мови». Вип. 11.
9. Дудок Р.І. Інваріантне значення та основні типи смислів прикметників rough і smooth: Автореф. канд. дис. Львів, 1992. 15 с.
10. Дудок Р.І. Інваріантне значення та структура полісемантичного слова. Наукові записки. Тернопіль, 2003. Серія «Мовознавство». С. 86–88.
11. Дудок Р.І. Конотативний аспект переносного значення слова. Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах // *Збірник наукових праць*. Донецьк, 2004. Вип. 9. С. 126–131.

12. Дудок Р.І. Мовний знак, його властивості та значення // *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах* : зб. наук. праць. Київ, 2003. Вип. 7. С. 30–36.
13. Дудок Р.І. Новий підхід до укладання англійського тлумачного словника // *Науковий Вісник Чернівецького університету*. Чернівці, 2003.
14. Дудок Р.І. Проблема значення та терміна в гуманітарних науках: монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 358 с.
15. Дудок Р.І. Семантичний диференціал та когнітивний потенціал сегментів дискурсу: Кол.монографія. Дискурс іноземномовної комунікації. Львів, 2002.
16. Дудок Р.І. Термін та його структурно-семантичний потенціал // *Вісник Сумського державного університету ім. А.С.Макаренка*. Суми, 2006. Серія «Філологічні науки».
17. Іващишин І. М. Структурні особливості та семантична диференціація термінів-словосполучень у науково-технічних текстах // *Інозем. філологія*. Львів, 1996. № 109. С. 41–44.
18. Жупанський Я.В. Географія рідного краю. Київ :Наука, 1999. 352 с.
19. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (На матеріалі англійських перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
20. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч. 1. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця: Нова книга, 2001. 303 с.
21. Карпова К.С. Шляхи утворення неологізмів у туристичному лексиконі (на матеріалі англійської мови). URL: <http://philolog>
22. Квітко І.С. Термін в науковому документі. Львів, 1976. 128 с.
23. Кійко С.В. Омонімія в мові і мовленні : Монографія. Чернівці. Видавничий дім «Родовід», 2014. 544 с.
24. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад : [навчальний посібник]. Тернопіль : Вид-во Карпюка, 2001. 284 с.

25. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова Книга, 2003. 274 с.
26. Левицький В.В. Семасіологія. Вінниця: Нова книга, 2006. 512 с.
27. Ліпінська В.В. Особливості англійської та української терміносистем у галузі міжнародного туризму. // *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія «Філологія. Педагогіка». 2014. Вип. 3. С. 37–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vntufil_2014_3_8 (дата звернення: 10.12.2021).
28. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови: Підручник для ін-тів та фак-тів іноз.мов. Харків: Основа, 1993. 256 с
29. Новікова Н.Г. Комунікативно-прагматичні особливості туристичних рекламних текстів // *Наукові записки*. Серія «Філологічна». Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 29. 2012. 402 с.
30. Основи перекладу / Г.Є. Мірам, В.В. Дайнеко та ін. Київ : НікаЦентр, 2002. 467 с.
31. Павлова О. І. Основи термінознавства : навчальний посібник. Рівне : Волинські береги, 2011. 200 с.
32. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство. Львів: Світ, 1994. 216 с.
33. Скібіцька О.В. Адаптація туристичних реалій при перекладі [Електронний ресурс]. 2012. Режим доступу : <http://intkonf.org/skibitska-ov-adaptatsiya-turistichnih-realiy-pri-perekladi/>
34. Скібіцька О.В. Еквівалентність перекладу англійської термінології у сфері туризму. // *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : збірник наукових праць. Вип. 3. Хмельницький, 2007. С. 195–198.
35. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія : навчальний посібник. Київ : УІЛМ, 2002. 76 с.
36. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу) : монографія. Київ, 2006. 99 с.

37. Сліпецька В. Д. Англomовна термінологія штучного інтелекту в контексті інших терміносистем (досвід лінгвостатистичного аналізу) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2008. 347 с.
38. Стахурська Г. Ю. Активні процеси у перській комп'ютерній субмові : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.13 «Мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії». Київ, 2007. 22 с.
39. Cheong, S-M, and Miller, M. (2000). Power and Tourism: A Foucauldian Observation. *Annals of Tourism Research* 27(2): 371-390.
40. Coleman, S. and CRANG, M. (2001). *Tourism: Between Place and Performance*. London. Berghahn.
41. Duff A. *The third language: Recurrent problems of Translation into English*. Oxford. Pergamon, 1981. 160 p.
42. Leychik V. M. Terminologiya i terminosistema // *Nauchnotekhnicheskaya terminologiya: sb. nauch. tr.* 2000. Vyip. 2. S. 54–55.
43. Lotte D.S. *Fundamentals of the construction of scientific and technical terminology: Questions of theory and methodology*. M. 1961. 200 p
44. Nuebert A. *Translation as Text*. Kent : Ohio, 1981. 260 p.
45. Newmark P. *Approaches to Translation*. New York : Prentice Hall, 1998. 200 p.
46. Nida E. *Language Structure and Translation. Essays*. Stanford (California): Stanford University Press, 1975. 283 p.
47. Nida E. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden : The united bible societies, 1989. 219 p.
48. Reiss K. *Grundlage einer allgemeinen Translation Theories*. Tübingen : Niemeyer, 1984. 240 p.
49. Tribe, J. The Philosophic Practitioner. *Annals of Tourism Research* 29(2). 2002. P. 338-357.
50. Tourist booklet [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.breakswithtradition.com/areas/countrysideandcoastal/devon/accomodation/>

51. Venuti L. The translator's invisibility: A history of translation. London & New York : Routledge, 1995. 353 p

52. Vesalainen M. Prospektwerbung. Vergleichende rhetorische und sprachwissenschaftliche Untersuchungen an deutschen und finnischen Werbematerialien. Frankfurt/M : Tübingen, 2001. 64 S.

53. World Tourist Organization. Glossary of tourism terms. URL: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

ПЕРЕЛІК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

54. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття / За ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доповнене. Львів: Літопис, 2001. 832 с.

55. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

56. Етимологічний словник української мови у семи томах. Київ : Наукова думка, 1985. Т. 2. 560 с.

57. Жайворонок В. Війна. Антологія знаків української етнокультури: словник-довідник. Київ: Наукова думка, 2018. С. 96.

58. Словник синонімів української мови: у 2 т. / уклад. А. А. Бурячок, Г.М. Гнатюк та ін. Київ: Наукова думка, 2001.

59. Сучасний словник іншомовних слів / Укл.: О. І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. Київ :Довіра, 2006. 789 с.

60. Collins Cobuild English Language Dictionary. Glasgow : HarperCollins Publishers, 2001. 1824 p.

61. Collins English Dictionary. [Millenium Edition]. Harper Collins Publishers, 1999. 1785 p.

62. Longman Dictionary of Contemporary English. England: Longman, 2003. 1951 p.

63. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language Danbury, CT: Lexicon Publications Inc., 1993. 1148 p., 67 p.

64. The Oxford Encyclopedic English Dictionary. Oxford: OUP, 1991. 1786 p.
65. Merriam Webster's Collegiate Dictionary. 2006. Eleventh Edition. Merriam-Webster, Inc., 1623 p. (Encyclopaedia Britannica Company).

ДОДАТКИ

Додаток А

1. **Access drive** – під'їзна дорога
2. **Accident insurance** – страхування від нещасних випадків
3. **Admission charge** – вхідна плата
4. **Adventure holidays** – пригодницькі канікули
5. **Aerostatt** – аеростат
6. **After-sales service** – післяпродажне обслуговування
7. **Agricultural tourism** – сільськогосподарський туризм
8. **Agro tourism** – агротуризм
9. **Air Passenger Duty** – обов'язок авіапасажирів
10. **Air traffic controller** – авіадиспетчер
11. **Aircraft leasing** – лізинг літаків
12. **Airport baggage handler** – робочий багажної служби аеропорту
13. **Airport maintenance tax** – збір за обслуговування аеропорту
14. **Airport transfer** – трансфер з аеропорту
15. **Alacarte** – обслуговування по меню
16. **Animator** – аніматор
17. **Annex-room** – номер, розташований не в основному корпусі готелю
18. **Architectural and historical resources** – архітектурно-історичні ресурси
19. **Area code** – код міста
20. **Arrival schedule** – графік за'їзду
21. **Art deco** – арт деко
22. **Art gallery** – художня галерея
23. **Artistic monument** – пам'ятка мистецтва
24. **Asylum applicant** – заявник на статус біженця
25. **Avalanche** – потік
26. **Baby-cot** – дитяче ліжко

27. **Baby-listening service** – служба нагляду за дітьми в готелях
28. **Back of the house** – службові приміщення готелю
29. **Backcountry** – віддалена місцевість
30. **Back-of-house services** – виїзні послуги
31. **Back-of-the-house service** – служба прибирання, харчування (в готелі)
32. **Backpack** – рюкзак
33. **Backpacking** – піший туризм
34. **Backscatter** – зворотне розсіювання
35. **Baggage (luggage) lift** – багажний підйомник
36. **Baggage allowance** – норма багажу, за який пасажир не здійснює оплати
37. **Baggage check** – багажна квитанція
38. **Baggage check-in** – реєстрація багажу
39. **Baggage lockers** – багажні камери
40. **Baggage storage** – зберігання багажу
41. **Baggage tag** – багажна бирка
42. **Vareboat charter** – бербоут чартер
43. **Barrier sentry** – вартовий біля шлагбауму
44. **Bell hop** – посильний
45. **Bereavement fare** – проїзд у зв'язку з тяжкою втратою
46. **Berth** – спальне місце
47. **Bill of fare** – квитанція про проїзд
48. **Bistro** – бістро
49. **Boarding pass** – посадковий талон
50. **Booking charge** – плата за бронювання
51. **Booking form** – форма бронювання
52. **Border guard** – прикордонник
53. **Boutique hotel** – бутик-готель
54. **Bungalow** – бунгало,
55. **Business class** – бізнес-клас
56. **Business services** – обслуговування підприємств

57. **Cabin bag** – салонна сумка
58. **Cancellation charge** – плата за скасування
59. **Canoe** – каное
60. **Car rental** – оренда автомобіля
61. **Carriageway** – проїжджа частина дороги
62. **Carvalet** – паркувальник
63. **Cash** – готівка
64. **Certification body** – орган сертифікації
65. **Charge** – розмір плати
66. **Charter flight** – чартерний рейс
67. **Check-in** – реєстрація
68. **Check-out time** – розрахунковий час
69. **Checkpoint** – пункт пропуску
70. **Coffee shop** – кав'ярня
71. **Commercial agency** – комерційне агентство
72. **Computerized communication system** – комп'ютеризована система зв'язку
73. **Concierge** – консьєрж
74. **Conference hall** – конференц зал
75. **Confinement facility** – місце утримання під арештом
76. **Confiscation** – конфіскація
77. **Conjunction tickets** – сполучні квитки
78. **Connect room** – два номери, з'єднані дверима
79. **Connecting rooms** – суміжні кімнати
80. **Consumer motivation** – мотивація споживача
81. **Contract Serviceman** – військовослужбовець за контрактом
82. **Corner room** – кутова кімната
83. **Country of residence** – країна постійного місця проживання
84. **Courier** – представник туристичного агентства, супроводжуючий
85. **Culinary tourism** – гастрономічний туризм
86. **Custom sterminals** – митні термінали, де здійснюється митний контроль

87. **Customs** – митниця
88. **Customs declaration** – митна декларація
89. **Customs Service** – митна служба
90. **Daily average rate (DAR)** – середня ціна за добу
91. **Daily delegate rate** – розцінку, яка може бути розрахована по днях для кожного делегата
92. **Daily flight** – щоденний рейс
93. **Daily room rate** – добова вартість номера
94. **Day pass** – проїзний документ
95. **Day return ticket** – квиток у дві сторони
96. **Day visitor** – одноденна поїздка
97. **Day-and-night room service** – цілодобове обслуговування номера
98. **Decorative art** – декоративне мистецтво
99. **Departure card** – карта вильоту
100. **Departure point** – пункт відправлення
101. **Direct flight** – прямий рейс
102. **Drive-in restaurant** – ресторан на автостоянці
103. **Driver-guide** – гід-водій
104. **Dune view** – кімната з видом на дюни, на пісок
105. **Duplex** – двоповерховий номер
106. **Early breakfast** – ранній сніданок
107. **Easing of visa rules** – послаблення візового режиму
108. **Economy class** – Економ клас
109. **Ecosystem** – екосистема
110. **Ecotourism** – екотуризм
111. **Embarkation card** – посадочна карта
112. **En-suite room** – кімната з санвузлом
113. **Entry visa** – в'їзна віза
114. **Event organizer** – організатор заходу
115. **Excess baggage** – перевага багажу

116. **Exclusive private rates** – ексклюзивні особливі ціни для будь-якої категорії пасажирів
117. **Exit visa** – віза на виїзд
118. **Extreme tours** – екстремальні тури
119. **Family room** – номер, що складається з двох або декількох кімнат, з вітальнею та спальнею
120. **Family suite** – сімейний люкс
121. **Fast-food outlet** – заклад «швидкого харчування»
122. **Fine** – штраф
123. **Flight recorder** – бортовий самописець
124. **Floatel** – плавучий готель, особливо човен, який використовується як готель
125. **Foreign nationals** – іноземні громадяни
126. **Forest littering** – засмічення лісів
127. **Frequent flyer** – часто літаючий пасажир
128. **Front-of-the-house manager** – адміністратор
129. **Full board / American plan (AP)** – повний пансіон
130. **Gambling establishment** – заклад ігрового бізнесу
131. **Gate** – зона виходу на посадку
132. **Getaway** – місце відпочинку
133. **Guide** – гід
134. **Half board** – проживання в готелі, що включає дворазове харчування
135. **Hall porter** – носій багажу
136. **Health declaration form** – бланк декларації про стан здоров'я
137. **Health farm** – санаторій
138. **Heritage asset** – об'єкт культурно-історичної спадщини
139. **Heritage site** – об'єкт культурної спадщини
140. **Honeymoon room** – номер для молодят
141. **Hop on hop off tour** – оглядова екскурсія по місту
142. **Hotel Raiting System** – система класифікації готелів
143. **Hotel resident** – постоялець готелю

144. **Hotel voucher** – готельний ваучер
145. **Illegal immigrant** – нелегал
146. **Immigration and customs** – контроль-пропускний пункт (в аеропорті)
147. **Incentive tour** – заохочувальний тур
148. **Incoming** – діяльність турфірми з прийому іноземних туристів, в'їзний туризм
149. **Independent travel** – незалежний / «дикий» туризм
150. **Instant purchase excursion fare** – миттєва покупка екскурсійного квитка
151. **Insurance contract** – договір страхування
152. **Jumping-off point** – початковий пункт (маршруту)
153. **Junior suite** – номер, більший за площею ніж сьют, з обгородженим спальним місцем, яке можна перетворити на вітальню
154. **Labour cost** – вартість створення одного робочого місця
155. **Land territory** – сухопутна територія
156. **Landing card** – посадкова карта
157. **Landscape anthropogenation** – антропогенізація ландшафту
158. **Last-minute package deal** – горяща путівка
159. **Leisure program** – програма дозвілля
160. **Limited-service hotel** – готель з обмеженим набором послуг
161. **Line watermark** – лінійний водяний знак
162. **Liner** – лайнер
163. **Low-cost** – авіакомпанія-лоукостер (бюджетні авіалінії)
164. **Luggage rack** – полиця для багажу
165. **Maintenance service** – інженерна служба готелю
166. **Manage existing booking** – управління існуючим бронюванням
167. **Maritime climate** – морський клімат
168. **Meet and greet** – зустріч після прибуття на місце призначення
169. **Meeting point** – місце зустрічі
170. **Migrant** – мігрант
171. **Mild climate** – м'який клімат

172. **Motorcoach** – автокар
173. **Natural disaster** – стихійне лихо
174. **Non-acceptance** – неприйняття (іншої культури)
175. **Occupancy** – завантаження готелю
176. **Occupancy** – кількість проживаючих у готелі – тур. (заняття, тимчасове володіння – заг.)
177. **Out of order** – кімната не готова через несправність обладнання
178. **Outdoor pursuits leader** – керівник занять на свіжому повітрі
179. **Overnight** – коротка поїздка
180. **Package tour** – поїздка по путівці
181. **Package treatment** – комплексне лікування
182. **Peat muds** – торфові грязі
183. **Precious natural resources** – цінні природні ресурси
184. **Prepaid room** – оплачений номер
185. **Rack rate** – повний тариф вартості номера без знижок
186. **Regional tourism organization** – регіональна туристична організація
187. **Registered baggage** – зареєстрований багаж
188. **Return ticket** – білет туди і назад
189. **Road map** – дорожня карта
190. **Rock formation** – кам'яне утворення
191. **Rollaway bed** – розкладне ліжко
192. **Room facilities** – зручності в номері
193. **Rucksack** – рюкзак
194. **Rural tourism** – сільський туризм
195. **Satellite television** – супутникове телебачення
196. **Scheduled flight** – рейс за розкладом
197. **Schengen States** – країни шенгенської групи
198. **Sea view** – вид на море
199. **Seat pitch** – відстань між місцями (в літаку)
200. **Security deposit** – страховий депозит

201. **Self -guided tour** – самостійний туризм
202. **Seaparture tax** – податок на виїзд
203. **Shore excursion** – екскурсія по узбережжю
204. **Shuttle** – «човникові» авіаперевезення
205. **Sightseeing** – огляд визначних пам'яток
206. **Sleeperette** – спальне місце
207. **Sleeping bag** – спальний мішок
208. **Space tourism** – космічний туризм
209. **Space travel/tourism** – космічні подорожі/туризм
210. **Special interest holidays** – канікули особливого інтересу
211. **Special offers** – спеціальні пропозиції
212. **Sport therapist** – спортивний терапевт
213. **Standard room** – стандартний номер
214. **State tourism office** – державне бюро туризму
215. **Suite** – покращений номер у порівнянні зі стандартним (як правило, зі збільшеною площею)
216. **Superior** – покращений номер у порівнянні зі стандартним (як правило, менше сьюта)
217. **Sustainable tourism** – екотуризм
218. **Tariff** – тариф
219. **Timeshare** – Таймшер (купівля права користування номером протягом певного часу)
220. **Tip** – чайові
221. **To book** – бронювати
222. **To enhance a position** – зміцнити позицію (на туристичному ринку)
223. **Tourism formalities** – туристичні формальності
224. **Tourism import** – туристичний імпорт
225. **Tourist card** – туристична картка
226. **Tourist information center assistant** – співробітник туристичного інформаційного центру

- 227. **Tourleader** – керівник туристичної групи
- 228. **Travel agency** – тур агентство
- 229. **Travel agent** – туристичний агент
- 230. **Travel data** – відомості про поїздку
- 231. **Travel insurance** – страхування подорожей
- 232. **Trunk** – дорожня скриня
- 233. **Twin beds** – двоспальні ліжка
- 234. **Vacant** – вільний / незайнятий
- 235. **VIP tourism** – VIP туризм
- 236. **Vip-service** – Vip-сервіс
- 237. **Vip-center** – Vip-центр
- 238. **Visa system** – візова система
- 239. **Visa waiver** – відмова від візи
- 240. **Wet lease** – оренди з обслуговуванням
- 241. **Work permit** – дозвіл на роботу
- 242. **World Tourism Organization** – Всесвітня туристична організація